

İÇİNDEKİLER TABLOSU

16	ALTYAPI VE HİZMETLER	3
16.1	GİRİŞ	3
16.1.1	Hedefler	3
16.2	YASAL MEVZUAT VE GEREKLİLİKLERİN ÖZETİ	3
16.3	KAPSAM VE DEĞERLENDİRME METODOLOJISI	3
16.4	MEVCUT DURUM	3
16.4.1	Eğitim Altyapısı	3
16.4.2	Sağlık Altyapısı	7
16.4.3	Ulaşım altyapısı	10
16.4.4	Konaklama	12
16.4.5	Enerji	16
16.4.6	Su Temini	17
16.4.7	İletişim ve Posta Hizmetleri	21
16.4.8	Acil Durum Hizmetleri	35
16.4.9	Sosyal Tesisler	35
16.5	ETKİ DEĞERLENDİRMESİ	35
16.5.1	İnşaat Aşaması Etkileri ve Azaltım Önlemleri	35
16.5.2	Etkilerin ve Azaltım Önlemlerinin Özeti	37
16.6	İZLEME GEREKLİLİKLERİ	39

ŞEKİLLER

Şekil 16-1.	Çalışma Alanında Evler	13
Şekil 16-2.	Öksüt ve Zile Mahalleleri Evlerindeki Olanaklar (%)	16
Şekil 16-3.	Öksüt ve Zile'de Atık Yönetim Sistemi	20
Şekil 16-4.	Epçe Mahalle Haritası	23
Şekil 16-5:	Gazi Mahalle Haritası	24
Şekil 16-6:	Gömedi Mahalle Haritası	25
Şekil 16-7:	Öksüt Mahalle Haritası	26
Şekil 16-8:	Sarıca Mahalle Haritası	27
Şekil 16-9:	Tombak Mahalle Haritası	28
Şekil 16-10:	Yazıbaşı Mahalle Haritası	29
Şekil 16-11:	Yukarı Develi Mahalle Haritası	30
Şekil 16-12:	Zile Mahalle Haritası	31
Şekil 16-13.	Sindelhöyük Mahalle Haritası	32
Şekil 16-14.	Çayırözü Mahalle Haritası	33
Şekil 16-15.	Soysallı Mahalle Haritası	34

TABLOLAR

Tablo 16-1.	Öğrenci - Öğretmen Oranları	5
-------------	-----------------------------	---

Tablo 16-2. Çalışma alanındaki eğitim kurumları	6
Tablo 16-3. Türkiye'de sektörlere göre toplam hastane yatak sayısı	7
Tablo 16-4. Kayseri ilindeki Sağlık Kurumları	7
Tablo 16-5. Kayseri İli Sağlık İstatistikleri	8
Tablo 16-6. Kamu Sağlık Kuruluşları	9
Tablo 16-7. Sosyal Çalışma Alanındaki Yerleşim Birimleri: Sağlık Merkezlerinin Çalıştıkları Günler	10
Tablo 16-8. Toplu Taşımaya Erişim Özeti	11
Tablo 16-9. Hane enerji kaynakları	16
Tablo 16-10. Yerleşim yerlerine göre atıkların (çöplerin) bertaraf edilmesi	20
Tablo 16-11. Yerleşim Yerlerine Göre Altyapı Hizmetleri	21
Tablo 16-12. Etkiler ve Azaltım Önlemleri	38
Tablo 16-13. Nüfus ve Toplum İzleme Gerekliklikleri	39

Bu Çevre ve Sosyal Etki Değerlendirme (ÇSED) Raporu Bölüm ve Ekleri İngilizce dilinde hazırlanmış olup Türkçeye çevrilmiştir. İngilizce ve Türkçe dilindeki raporlarda sunulan bilgiler arasında bir uyumsuzluk ve/veya farklılık beklenmese de böyle bir durumda İngilizce ÇSED raporunda sunulan bilgiler geçerli kabul edilmelidir.

16 Altyapı ve Hizmetler

16.1 Giriş

ÇSED'nin bu bölümü Öksüt Projesi kapsamında altyapı ve hizmetler konusunu açıklamaktadır. Sonra da Öksüt Projesinin inşaat, işletme ve işletmeden çıkarma aşamalarıyla ilgili olarak arazi kullanımı üzerindeki potansiyel etkilerini açıklamaktadır. Arazi kullanımı etkileri hem doğrudan arazinin alınması (madenin ve ilgili tesislerin inşaatına olanak tanımak için) hem de araziye ya da arazinin sağladığı hizmetlere kısıtlı erişime bağlı olarak dolaylı etkiler bakımından göz önünde bulundurulmaktadır.

16.1.1 Hedefler

Bu altyapı ve hizmetler etki değerlendirmesinin özel hedefleri şunlardır:

- Türkiye'de, Kayseri İli, Develi İlçesinde ve sosyal çalışma alanındaki altyapı ve hizmetlerin mevcut durumunu tanımlamak.
- Projenin potansiyel olumlu ve olumsuz etkilerini belirtmek;
- Olumlu etkileri güçlendirmek ve olumsuz etkileri azaltmak ya da bunlardan kaçınmak için ulaşılabilir iyileştirici önlemler geliştirmek; ve
- Projenin ömrü süresince uygulanacak yönetsel ve izleyici önlemler geliştirmek.

16.2 Yasal Mevzuat ve Gerekliliklerin Özeti

Politika içeriği için Bölüm 13'e bakınız.

16.3 Kapsam ve Değerlendirme Metodolojisi

Kapsam ve değerlendirme metodolojisi için Bölüm 13'e bakınız.

16.4 Mevcut durum

16.4.1 Eğitim Altyapısı¹

Türkiye'de eğitim Milli Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğundadır. Türkiye'de Milli Eğitim Sistemi 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda tanımlanmış olup "örgün eğitim" ve "yaygın eğitimden" oluşmaktadır. Örgün eğitim şu kurumları kapsamaktadır: okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaokul, lise ve yüksek eğitim. Yaygın eğitim daha çok şu kurum ve eğitimlere odaklanmaktadır: Pratik Kız Sanat Okulu, Olgunlaşma Enstitüleri, yetişkinler için teknik eğitim merkezleri, halk eğitim merkezleri, okuma ve yazma kursları, meslek kursları, sosyal kültürel kurslar, mesleki eğitim merkezleri, bilim ve sanat merkezleri, rehberlik ve araştırma merkezleri, özel kurslar/ dersler ve açık öğretim ilköğretim okulları ve liseleri.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, yükseköğretim kurumlarının kurulması ve işletilmesini ve her iki cinsiyetten bütün vatandaşlar için zorunlu, ücretsiz devlet okulları aracılığıyla eğitim hakkını tanımlayan yasal hükümlerle vatandaşlarına eğitim ve öğretim hakkını sağlar. Anayasa hükümlerine bağlı olarak, Türkiye eğitim politikalarının Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve üçüncü derecede Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından idare edildiği oldukça merkezi idare yapısına sahiptir. Politika uygulamaları hükümet programları, kalkınma planları ve milli eğitim kurulları tarafından yönlendirilirken, okulların öğrencilerinin

¹ Bu bölüm eğitim ile ilgili altyapıya daha çok odaklanmaktadır. Eğitimsel kazanımların durumu, yerel istihdam için mevcut yeteneklerle bağlantı, Bölüm 14 Ekonomi ve İstihdam bölümünde bulunmaktadır

doğrudan ihtiyaçlarına yanıt vermek adına çok az yetkileri ve sınırlı kapasiteleri bulunmaktadır. Eğitimin finansmanı kamu kaynaklarından sağlanmakta; ancak, okullar okul aile birlikleri aracılığı ile velilerden bağış toplayabilmektedirler.²

OECD Türk eğitim sisteminin karşı karşıya olduğu kilit hususlardan bir tanesinin Türkiye'yi OECD ülkeleri arasında en yükseklerden birisi yapan 15 yaş altı nüfusun oranı olduğunu bildirmektedir.³ Bu durum söz konusu genç nüfusun eğitime erişim ve eğitimi tamamlama konularını öncelik haline getirmektedir. İyileştirmeler yapılmış olmasına rağmen, kalite ve eşitlik önemli bir sorun olarak kalmaya devam etmektedir. Eğitim sisteminin öncelikleri şunları kapsamaktadır:⁴

- Bölgeler ile kentsel ve kırsal alanlar arasında eşitliği geliştirmek;
- Dezavantajlı öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak;
- Kaliteli öğrenciler ve okul liderleri yetiştirmek;
- Lise eğitimine, mesleki ve teknik eğitime ve üçüncü derece eğitime erişimi ve bunları tamamlamayı iyileştirmek;
- İş piyasasıyla bağlantıları güçlendirmek;
- Eğitim sistemine yeterince finansman sağlamak.

Örgün Eğitim

On iki yıllık örgün eğitim 6 ile 18 yaş arası öğrenciler için zorunludur, devlet okullarında ücretsizdir ve diline, ırkına, cinsiyetine ve dinine bakılmaksızın bütün çocuklara açıktır.

- Okul öncesi eğitim (anaokulu) isteğe bağlıdır ve okul yaşına gelmemiş çocuklar (yani 5 yaş altındakiler) içindir.
- İlkokul eğitimi 5 ile 10 yaş arasındaki çocuklar için zorunludur.
- Ortaokul 10 ile 14 yaş arası öğrenciler içindir,
- Lise 14 ile 18 yaş arası öğrenciler içindir.

Eğitime katılım oranlarını artırmak ve zorunlu eğitim süresini 12 yıla çıkarmak amacıyla ortaokul ve lise 2012 yılında zorunlu hale gelmiştir.⁵ (Bu yasal değişiklikten önce "ilköğretim okulu" yerine 'İlkokul' terimi kullanılmaktaydı ve bu bölümün devamında eski sistemde okula devam edenler için bu şekilde kullanılacaktır). Lise dört yıllık eğitim veren genel, mesleki ve teknik liseleri kapsamaktadır. Bu aşamanın başarıyla tamamlanmasıyla öğrencilere lise diploması verilir.

Yüksek öğretim isteğe bağlıdır ve Lise Diplomasına sahip olanlar devam edebilir. Halihazırda 2015 yılı itibarıyla Türkiye'de 193 üniversite bulunmaktadır ve üniversiteye giriş ulusal bir sınav olan ÖSYS ile düzenlenmektedir.⁶ Lise mezunları bu giriş sınavındaki performanslarına göre üniversiteye girmektedirler. Yüksek öğretim şu kurumları kapsamaktadır: üniversiteler, fakülteler, enstitüler, yüksek okullar, meslek yüksek okulları ve konservatuvarlar.

Eğitim modelleri mevcut gerekliliklere uyum sağlamaktadır. Bu durum, yerleşim yerlerinde ya da yakınlarında bir okulun açılmasına yeter sayıda öğrenci nüfusu bulunmayan yerdeki öğrencilerin en yakın okula kaydedildiği, taşınabilir eğitimi de kapsamaktadır. Evden okula ve okuldan eve ulaşım Devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu model okul çağındaki Türk vatandaşlarının zorunlu eğitime erişimlerini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu model sosyal çalışma alanındaki gibi civarın yerel seviyede yeterli eğitim altyapısı sağlayamadığı bölgelerde yaygındır. Eğitimi tamamlamak isteyen öğrenciler için yatılı okullar da diğer bir seçenektir. Yatılı okullar devlet okulları sistemi içinde yer almaktadır ve ücretsizdir;

² Eğitim Politikası genel Görünümü, OECD (2013) (erişim: http://www.oecd.org/edu/EDUCATION%20POLICY%20OUTLOOK%20TURKEY_EN.pdf)

³ OECD (2013)

⁴ OECD (2013)

⁵ OECD (2013)

⁶ Öğrenci seçme ve yerleştirme sistemi

ancak, öğrencinin bursa hak kazanmış olmaması durumunda kalacak yer için ücret ödenir. Burs giriş sınavında başarılı ve belirli bir sınıfta olan öğrencilere verilir.

Eğitimde teknoloji kullanımı bir dizi girişimler aracılığıyla ulusal seviyede artmaktadır. Bu girişimlerden bir tanesi Hükümet tarafından 2011 - 2014 yıllarında başlatılan ve gelişmiş bilgisayar teknolojisini Türkiye'nin devlet eğitim sistemine entegre etmeyi amaçlayan, Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi Projesidir (FATİH Projesi). FATİH Projesinin amacı sınıfta kullanılan akıllı tahtalar, öğrenciler tarafından kullanılan tablet bilgisayarlar ve e-kitaplar dahil olmak üzere teknoloji aracılığıyla zenginleştirilmiş eğitim vermek, Türkiye'yi eğitime erişim sıralamasında 110 ülke ülkeler arasında 76. sıradan daha yukarıya taşımaktır. Proje pilot programın parçası olarak Türkiye genelinde 17 ilde 52 okulda 9. sınıf öğrencilerine verilen toplam 12,800 tane tablet bilgisayarla uygulanmıştır.⁷

İllerdeki altyapı

Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğü ilde 963 eğitim kuruluğu olduğunu bildirmektedir. Kayseri'de 283,135 öğrenciye 16,863 öğretmen tarafından eğitim verilen toplam sınıf sayısı 10,132'dir. Öğrenci - öğretmen oranları her eğitim seviyesinde değişmektedir. Sınıf başına toplam öğrenci sayısı ilkokullarda 28, genel eğitimde 27 ve mesleki ve teknik okullarda 26'dır.⁸ Okullar ve okullardaki öğrenme ortamları, kırsal bölgelerden kentsel bölgelere nüfus akını dahil olmak üzere, pek çok zorluklarla karşılaşmaktadır.

İlçe altyapısı

Develi ilçesinde 108 eğitim kuruluğu ve 698 sınıf ile birlikte toplam 15,002 öğrenci ve 792 öğretmen bulunmaktadır. Develi'de sınıf başına düşen öğrenci sayısı Kayseri ile kıyaslandığında ilkokul seviyesinde önemli derecede düşük, mesleki ve teknik okullarda yüksektir. Oranlar aşağıda Tablo 16-1'de verilmiştir.⁹ Bu durum çalışma alanındaki sadece başlıca eğitim gerekliliklerini karşılamak ve böylece genel ve yüksek eğitime yapılacak yatırımların yukarıda anlatılan biçimlerle (yani taşınmalı eğitim) karşılanması yönündeki tarihi bakış açısından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 16-1. Öğrenci - Öğretmen Oranları¹⁰

Alan	İlkokul	Genel Eğitim	Mesleki ve Teknik Okullar
Kayseri İli	28,1	27,1	26,1
Develi İlçesi	19,1	25,1	31,1

İlçede özel ihtiyaç sahibi çocuklar için iki tane okul, ilkokul ve lise seviyesinde özel ihtiyaç sahibi çocuklar için özel sınıflara sahip iki tane devlet okulu bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, duyma engelli çocuklar için devlet okullarında iki tane sınıf vardır.¹¹

Mahalle altyapısı

Sosyal çalışma alanında okul çağındaki bütün çocuklar Tablo 16-2'de belirtilen kurumlarda okula devam etmek için kayıtlıdır. Ancak, çalışma alanında yer alan okulların eğitim altyapısında kısıtlamalar bulunmaktadır. Mahalle seviyesinde okulların açık kalması için yeterli sayıda öğrenci olması gereklidir ve çalışma alanındaki yaşlanan nüfusla tutarlı biçimde, aşağıdaki şartlar neticesinde son yıllarda bazı okullar kapanmıştır.¹²

- Okul öncesi eğitim: öğrenci sayısının 10'un altına düşmesi halinde

⁷ Öğretme ve Öğrenme Hakkında Mobil Pedagoji ve Perspektifler (2013), IGI Global (ed. DMcConatha).

⁸ Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2014. <http://kayseri.meb.gov.tr/>.

⁹ Kayseri – Develi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 2015. <http://develi.meb.gov.tr/>.

¹⁰ TÜİK, Eğitim İstatistikleri 2014

¹¹ Anket, Develi İlçe Milli Eğitim Müdürü ile Kilit Bilgi Kaynağı Görüşmesi, Aralık 2014.

¹² İlçe Milli Eğitim Müdürü ile Kilit Bilgi Kaynağı Görüşmesi, Aralık 2014..

- İlkokullar; öğrenci sayısının 9'un altına düşmesi halinde;
- Ortaokullar; öğrenci sayısının 60'ın altına düşmesi halinde.

Birçok mahallede okul öncesi eğitim vardır. Gömedi mahallesindeki okul mahalledeki öğrenci sayısının okulu açık tutmak için yetersiz olması nedeniyle kapanmıştır.

Ayrıca, birçok mahallede ilkokul eğitimi tamamlanabilir, fakat ilkokul öğrencileri aynı Gömedi ve Tombak'da yapıldığı gibi öğrenim görmek için Develi'ye gidebilmektedir. Bazı okulların Sarıca'da ki ilkokul gibi ciddi altyapı sorunları vardır (ısıtma problemleriyle birlikte tuvaletlerin dışarıda bulunması dahil), yine de öğrenciler hala Develi'ye gitmekten buradaki okula katılım göstermektedirler.

Tablo 16-2. Çalışma alanındaki eğitim kurumları¹³

Yerleşim	Okul öncesi	İlkokul	Ortaokul	Yüksek
Öksüt	✓	✓	M	M
Zile	✓	✓	M	M
Yukarı Develi	✓	✓	✓	M
Epçe	✓	✓	✓	M
Gazi	✓	✓	✓	M
Yazıbaşı	Bilinmiyor	✓	M	M
Sarıca	Bilinmiyor	✓	M	M
Gömedi	X	M	M	M
Tombak	Bilinmiyor	M	M	M
Sindelhöyük	✓	✓	✓	M
Çayırözü	✓	✓	✓	M
Soysallı	✓	✓	✓	M

Anahtar: ✓ Mevcut kurum; X uygun değil; M Taşımali eğitim kullanılır.

Eğitime ilişkin başlıca sorunlar taşımali eğitim ve alternatifleri ile ilgilidir. Mevcut durum araştırmasında taşımali eğitimin karşı karşıya kaldığı tespit edilen başlıca zorluklar taşımanın düzensizliği ile bunun sonucunda öğrencilerin okula devamları üzerindeki etkisidir. Okul servisi ücretsizdir ve devlet tarafından karşılanmaktadır; ancak, akademik yılın başlangıcıyla eş zamanlı başlamayıp, Eylül dönemi başladıktan bir ay sonra çalışmaya başlamaktadır. Bu süreçte öğrencilerin okula gidişini sağlamak için velilerin taşıma ücretini ödemesi gerekmektedir. Bunun olası sonuçları Zile'deki araştırma sonucunda gündeme getirilmiştir; lise öğrencilerinin okuldan atılmadan önce 10 gün devamsızlık hakları vardır ve aileler devlet tarafından sağlanan taşıma hizmetlerine güvenmenin zorluklarını vurgulamışlardır. 2014 yılında öğrencilerin bir ay okula devam edemedikleri bildirilmiştir.

Alternatif eğitim kurumları da aileler için endişe kaynağıdır. Kadınlarla yapılan odak grup görüşmelerinde anneler yatılı okullara devam etmek üzere kayıt olan ortaokul öğrencilerinin savunmasızlıkları hakkındaki endişelerini dile getirmişlerdir. Aileler çocuklarını yatılı okullara gönderme konusunda rahat değildirler ve okul dönemi boyunca evden uzak kalmak için çok küçük olduklarını ifade etmektedirler.

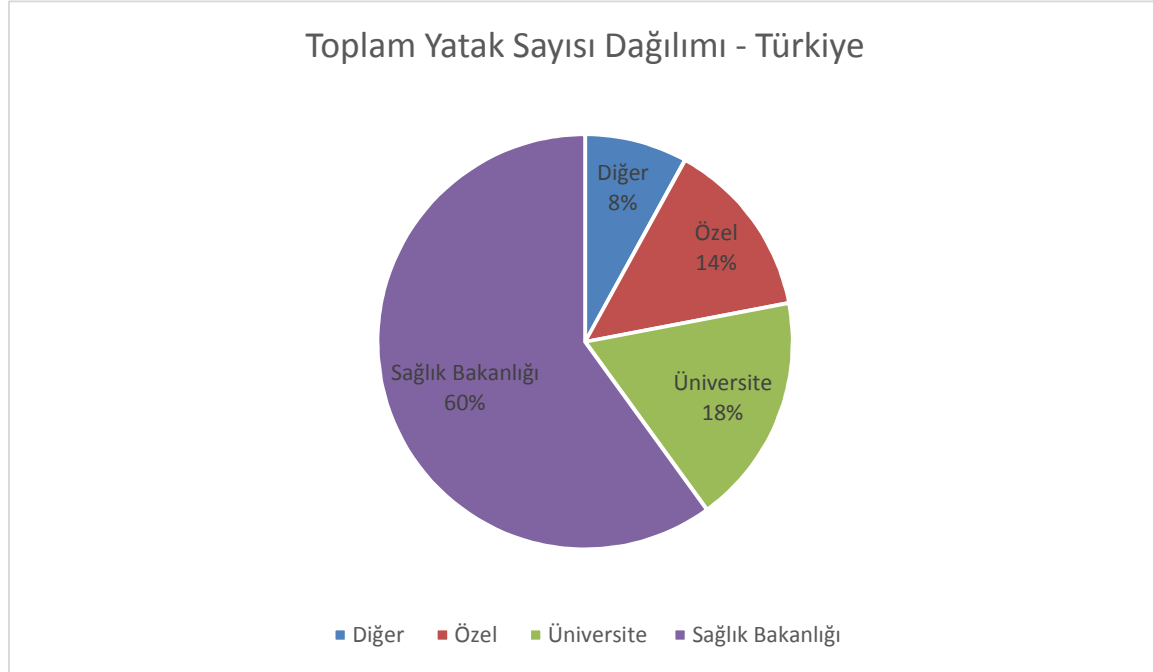
Çalışma alanındaki bütün mahallelerde üniversite sınavına giren ve kazanan gençler gerek Kayseri'deki gerekse başka illerdeki üniversitelere kayıt yaptırarak gidebilmektedir.

¹³ Mevcut Durum Çalışmaları ve Odak Grup Görüşmeleri, Aralık 2014

16.4.2 Sağlık Altyapısı¹⁴

Türkiye'de bulunan yaklaşık 2.100 hastanenin %34'ü özel sektöre aittir; toplam hastane yatak sayısının %14'ü özel hastanelerde bulunmaktadır (Tablo 16-3). Hastane sayısı 2000 - 2010 yılları arasında hızla artmıştır. Özel hastanelerin çoğunluğu (%48) İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde bulunmaktadır; bu üç ildeki özel hastaneler toplam özel hastane yatak sayısının %56'sına sahiptir. Yatak doluluk oranı devlet hastanelerinde %64, özel hastanelerde ise %51'dir.¹⁵

Tablo 16-3. Türkiye'de sektörlere göre toplam hastane yatak sayısı¹⁶

İl Düzeyinde

Kayseri'de sağlık sektörü sürekli büyümekte, Sivas ve Yozgat illerine de hizmet verilmektedir. Kayseri Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesinin yapımına devam edilmektedir; bu hastane tamamlandığında Kayseri bölge için önemli bir sağlık merkezi haline gelecektir. Tablo 16-4'de Kayseri ilindeki sağlık kurumlarının özeti verilmektedir.

Tablo 16-4. Kayseri ilindeki Sağlık Kurumları¹⁷

Sağlık Kurumu	Sayı
Üniversite Hastanesi	1
Askeri Hastane	1
Devlet Hastanesi	9
Özel Hastane	11

¹⁴ Bu bölüm sağlık altyapısı üzerine odaklanmaktadır. Sağlık sisteminin ve eğilimlerinin durumu Bölüm 17 Toplum Sağlığı, Emniyeti ve Güvenliği'nde bulunmaktadır.

¹⁵ Türkiye Sağlık İstatistikleri, Yaşam Bilimleri ve Sağlık Hizmetleri Raporu, 2012

¹⁶ Kaynak: DSÖ, Türkiye İstatistik Kurumu, Sağlık Bakanlığı

¹⁷ www.TRhastane.com – State and Private Medical Institutions Guide, 2014

Sağlık Kurumu	Sayı
Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi	6
Göz Hastanesi	2
Kadım Doğum Hastanesi	1
Çocuk Hastanesi	1
Göğüs Hastalıkları Hastanesi	1
Kulak-Burun-Boğaz Merkezi	1
Kalp Hastalıkları Merkezi	2
Diyaliz Merkezi	4
Onkoloji Merkezi	1
Laboratuvar ve Tıbbi Görüntüleme Merkezi	2
Toplam	43

Orta Doğu Kalkınma Ajansı (ORAN) 2014-2023 Bölge Planına¹⁸ göre, Kayseri'de kişi başına düşen hastane yatağı sayısı ulusal ortalamanın üzerindedir. 2013 itibarıyla Kayseri ilinde 10.000 kişiye düşen yatak sayısı 30,7'dir. İlde yatak yoğunluğu yüksek olsa da Akkışla, Felahiye, Hacılar, Özvatan, Sarıoğlan ve Yeşilhisar ilçelerinde uzman hekim bulunmaması nedeniyle hizmet düzeyi ulusal ortalamanın altındadır. Tablo 16-5'te Kayseri ilindeki sağlık istatistikleri özetlenmektedir.

Tablo 16-5. Kayseri İli Sağlık İstatistikleri¹⁹

Kurum	Sayı
Hastane	30
Yatak	3,974
Nitelikli Yatak	1,685
Yoğun Bakım Yatağı	544
Aile Sağlığı Merkezlerinin Sayısı	377
112 Acil Sağlık Hizmet İstasyonlarının Sayısı	27
112 Acil Sağlık Hizmet Ambulanslarının Sayısı	53

İlde bulunan hastanelerin çoğunun sigorta kuruluşlarıyla anlaşması vardır; bu hastaneler ücretli hasta sayısını artırmak amacıyla yurtdışından çok sayıda hasta kabul etmekte ve bu suretle sağlık sektörü için ekonomik değer yaratmaktadır. Türkiye'de sağlık hizmetlerinin ucuz olması ve kendi ülkelerine nazaran daha kaliteli olması nedeniyle tedavi amacıyla Türkiye'ye gelen yabancı hastaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Yabancı hasta kabul eden devlet hastanelerinden biri Kayseri'dedir. Yabancı hastalar Kayseri'de bazı hastanelere gelse de altyapı yetersizliği, yabancı ülkelere şehir doğrudan uçuş olmaması, sağlık personelinin yabancı dil kapasitesinin yeterli olmaması ve otel tesislerinin sınır olması nedeniyle gelen hasta sayısı da sınırlı kalmaktadır. Bütün bu faktörlerin sonucunda, Kayseri'de yabancı hastalar nedeniyle yatak rekabet düzeyi düşüktür.

2015 yılında, bir Türk firması olan ATM Sağlık Kayseri Yatırım ve İşletme Anonim Şirketi Sağlık Bakanlığı ile Kayseri Entegre Sağlık Kampüsünün inşası için ülkenin ilk Kamu-Özel Ortaklığı (KÖO) sözleşmesini imzalamıştır; projenin finansmanı Uluslararası Finans Kurumu (IFK) tarafından sağlanmıştır. Projenin amacı Kayseri Entegre Sağlık Kampüsünü geliştirmek, tasarlamak, finanse etmek, inşa etmek ve sağlık hizmeti sunmaktır. Türk sağlık sektöründeki ilk KÖO projelerinden biri olup

¹⁸ <http://docplayer.biz.tr/204115-Tr72-bolgesi-2014-2023-mevcut-durum-analizi.html>

¹⁹ http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/health_statistics_yearbook_2013.pdf

Sağlık Bakanlığının Sağlıkta Dönüşüm Programı çerçevesinde yürütülen projenin amacı aşağıdaki gibidir:

- Yenileme: artan sağlık hizmeti talebini karşılamada yetersiz kalan sağlık altyapısında yenilemek;
- Birleştirme: küçük çaplı devlet hastanelerini tek bir kampüs içerisinde toplamak;
- Arttırma: kamu hastanelerinde hizmet kalitesini ve verimliliği artırmak.

Kayseri Entegre Sağlık Kampüsünün inşaat alanı 464.095 m²'dir (bunun 342.509 m²'si hastane binalarıdır) 1.083 genel amaçlı tedavi yatağı, 200 psikiyatri yatağı, 200 fizik tedavi ve rehabilitasyon yatağı, 100 yataklı yüksek güvenlikli psikiyatri servisi, bir idari bina ve teknik hizmet merkezi ile farklı uzmanlıkları bünyesinde barındıran bir ana hastane niteliğindedir.

İnşaat aşamasının 2016 yılında başlaması ve 3 yıl sürmesi beklenmektedir; işletme süresi 25 yıldır. Sağlık Bakanlığı Kayseri'de mevcut pek çok hastanenin personelini yeni inşa edilecek sağlık kampüsüne kaydıracaktır ve klinik hizmet sunumuna kampüste devam edilecektir.

İlçe Düzeyinde

Develi İlçesinde Toplum Halk Sağlığı Müdürlüğü ve İlçe Sağlık Müdürlüğü tarafından ortak kullanılan bir hizmet binası bulunmaktadır. Develi ilçe merkezinde bulunan 75 yatak kapasiteli Devlet Hastanesinde yetişkin, anne ve çocuk ve diş servisleri mevcuttur. Acil sağlık hizmet istasyonunda bir ambulans, 10 acil tıp teknisyeni, 4 paramedikal personel ve iki sağlık memuru bulunmaktadır. Develi'de özel sağlık kuruluşu bulunmamakla birlikte 7 özel diş kliniği vardır;²⁰ bu durum, ulusal verilerle karşılaştırıldığında özel sektörün kamu sektörünün diş sağlığı hizmetlerindeki finansman eksikliğini tamamladığını ortaya koymaktadır. Tablo 16-6'da Develi İlçesindeki bütün sağlık tesisleri özetlenmektedir.

Tablo 16-6. Kamu Sağlık Kuruluşları²¹

Sağlık Kuruluşu	Sayı
Aile sağlığı merkezi	28
Acil sağlık hizmetleri istasyonu	1
Devlet Hastanesi	1
Toplam	30

Develi'de yapımı planlanan 70 yataklı hastane ile ilçedeki yatak sayısı yaklaşık iki katına çıkarılacaktır; inşaat çalışmalarının önümüzdeki 6 ay içerisinde başlaması beklenmektedir. Develi'deki sağlık yetkilileri ile yapılan kilit paydaş görüşmelerinde 30 km'den daha yakın mesafede bulunan Kayserideki hizmetler ile ilçedeki kapasitenin desteklenebileceği belirtilmiştir. İlave hizmetler gerekmesi halinde, 3 tam donanımlı ambulans hastaları büyük şehirlere nakledebilmek için hazır bulunacaktır.²²

Develi'de halihazırda 28 sağlık ocağı bulunmakta, bu tesislerde 10 ebe ve bir hemşire görev yapmaktadır. Geçmişte 7 gün açık olan bu sağlık ocakları, pek çok yerde kırsal nüfusun azalmasıyla birlikte artık haftanın belli günleri çalışmakta, sağlık personeli rotasyonla görev yapmaktadır. Kendi muhitindeki sağlık ocağı kapalıyken sağlık hizmetine ihtiyaç duyanlar en yakın sağlık ocağına veya devlet hastanesine gitmek durumundadır; dolayısıyla en yakın sağlık merkezine ulaşmak için kat edilmesi gereken mesafe her gün için farklı olmaktadır.

²⁰ Develi İlçe Sağlık Müdürlüğü ve Toplum Sağlığı Merkezi Bilgi Notu, 2014.

²¹ Develi İlçe Sağlık Müdürlüğü ve Toplum Sağlığı Merkezi Bilgi Notu, 2014.

²² Kilit paydaş görüşmeleri, 22 Ocak 2016

Mahalle/Köy Düzeyinde

Mahalle/köy düzeyinde sağlık hizmetleri sınırlıdır ve kırsal nüfusun azalmasıyla birlikte hizmet sunulabilirliği de azalmaktadır. Sosyal çalışma alanı içerisinde Zile, Yazıbaşı ve Tombak dışındaki bütün köylerde sağlık merkezi bulunmaktadır. Ancak, sağlık merkezleri haftanın belli günlerinde açıktır ve hekimin geldiği günlerde muayene amaçlı kullanılmaktadır. Epçe, sağlık ocağı hafta boyu açık olan tek köydür. Aile sağlığı hizmetleri düzenli aralıklarla sağlık ocağında verilmekte, önemli sağlık sorunları olanlar ise Develi Devlet Hastanesine gitmektedir. Sosyal çalışma alanı dahilinde önceden köy olan yerleşimlerin statüsü kısa süre önce mahalle olarak değiştirilmiştir. Aile hekimleri köylere mobil sağlık hizmeti götürmekte ve ilçe/kent merkezlerindeki sağlık kuruluşlarından uzak mesafedeki yerleşimleri düzenli ziyaret etmektedir. Ancak, şehir ve ilçe merkezlerinde birinci basamak sağlık hizmetlerine ihtiyaç duyanlar aile hekimine gitmektedir. Dolayısıyla, sosyal çalışma alanı dahilindeki yerleşim birimlerinde yaşayan halk, mobil sağlık hizmetlerinden yararlanmamakta, en yakın sağlık merkezine gitmektedir.

Her mahalle/köyde sağlık kliniklerinin açık olduğu günler Tablo 16-7'de özetlenmiştir.

Tablo 16-7. Sosyal Çalışma Alanındaki Yerleşim Birimleri: Sağlık Merkezlerinin Çalıştıkları Günler²³

Yerleşim	Sağlık Ocağı Açılış Saati	Develi Devlet Hastanesine Uzaklık
Epçe	Faal sağlık ocağı hafta boyunca açıktır ve sürekli olarak bir ebe görevlidir. Epçe sağlık ocağına Çarşamba günleri saat 10'da hekim gelmektedir	18 km
Gazi	Pazartesi (2 saat)	18 km
Gömedi	Perşembe – Hekim ve ebe	15 km
Öksüt	Çarşamba	24 km
Sarıca	Perşembe - 11:00 -11.30 arası	17 km
Tombak	-	7 km
Yazıbaşı	-	10 km
Yukarı Develi	Aile hekimi iki haftada bir Çarşamba günleri 10:00 -11:00 arası gelmektedir. Özel sağlık merkezi - hükümet desteği almamaktadır	4 km
Zile	Faal sağlık ocağı yoktur; her Çarşamba aile hekimi gelmektedir. Ciddi sağlık sorunu olanlar Develi Devlet Hastanesine gitmektedir.	12 km
Sindelhöyük	1 kalıcı ebe ile Sağlık Ocağı. Köylüler için 2 aile doktoru vardır. Her hafta 2 gün yerleşimleri ziyaret ederler.	10 km
Çayırözü	Sağlık Ocağı fakat yerleşim yerinde kalıcı sağlık yetkilisi yoktur. Aile doktoru hafta 1 yerleşimi ziyaret etmektedir.	20 km
Soysallı	Sağlık Ocağı fakat yerleşim yerinde kalıcı sağlık yetkilisi yoktur. Aile doktoru hafta 1 yerleşimi ziyaret etmektedir.	12 km

16.4.3 Ulaşım altyapısı

Toplu Taşıma

Bölgedeki ulaşım ağı bölgesel merkezleri birbirine bağlayan otoyollarla iyi olmakla birlikte kırsal bölgelerde yol kalitesi kötüleşmekte ve bazı mahallelerde kışın kapalı yollar nedeniyle ulaşım zorluğu

²³ Mevcut durum çalışması, Aralık 2014 ve kilit paydaş görüşmeleri Ocak 2016

yaşanmaktadır. Araştırma bölgesindeki mahallelerin çoğu Develi İlçe Merkezine özel dolmuşlarla (örn. paylaşılan taksi) ya da özel araçlarla ulaşmaktadır. Sarıca ve Tombak'tan Develi'ye toplu taşıma bulunmadığından ulaşımında çok sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Çünkü kendi mahallelerinden Develi'ye toplu taşıma bulunmamaktadır. Bunun yerine Sarıcalılar Yahyalı'dan Develi'ye giden ve saatte bir kalkan minibüsü kullanmaktadır. Tombak'ta yaşayan köylüler araç ve taksi fiyatlarının yüksek olması nedeniyle İlçe Merkezine ulaşmakta zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. Tablo 16-8 çalışma alanındaki toplu taşıma erişimini özetlemektedir.

Tablo 16-8. Toplu Taşımaya Erişim Özeti²⁴

Yerleşim Yeri	Develi'ye Mesafe (Km)	Kayseri'ye Mesafe (Km)	Asfalt Yol	Minibüs	Dolmuş (Paylaşılan taksi)	Özel Otomobil	Okul Servisi
Sarıca	15	63	Evet	X (Yahyalı'dan)	X	X	X
Gömedi	13	55	Düşük Kalite			X	
Yazıbaşı	10	53	Evet			X	
Öksüt	23	70	Hayır		X	X	X
Gazi	19	67	Evet		X	X	X
Tombak	13	60	Düşük Kalite		X	X	X
Yukarı Develi	4	48	Evet		X	X	
Epçe	18	60	Düşük Kalite			X	X
Zile	13	60	Evet		X	X	X

Öksüt'ten Develi'ye toplu taşıma bağlantıları her Cumartesi ve Pazar saat 07:30 ve 15:30'da kalkan iki servis ile sınırlıdır. İnsanların çoğu ilçe merkezine özel otomobilleriyle gitmektedir.

Enerji iletim hattı yanında ve çalışma alanında bulunan üç yerleşim bölgesi: Sindelhöyük, Soysallı ve Çayırözü yerleşim yeri sakinleri kış aylarında dahil hiç bir sorun olmayan Develi-Niğde karayolunu kullanmaktadırlar. Yerleşim yerlerinin Develi'den uzaklıkları sırasıyla 10 km, 12 km ve 20 km'dir. Develi'ye düzenli minübüs hatları bulunmakla ve özel arabaların yanı sıra ortaklaşa araç kullanımı da yaygındır.²⁵

Sosyal Çalışma Alanındaki anayollar arasında şunlar yer almaktadır:

- 38-51 nolu otoyol
- 38-51 otoyolundan güneye uzanan tali bir yol, Yazıbaşı'ndan başlayıp Gömedi, Epçe, Gümüşören, Kozluca ve Şihli'dan geçmektedir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi yolun bakımından ve Jandarma yolun genel güvenliğinden sorumludur. Jandarma, Yazıbaşı girişindeki kavşakta rutin kontroller yapmaktadır.

Yazıbaşı yolunun önemli kullanıcıları arasında şunlar yer almaktadır:

- taşıma usulu eğitime bağlı oluşan trafik. Kış ve yaz dönemlerinde yol köylerden gezici okullara çocukları taşıyan servis minibüsleri nedeniyle oldukça yoğun;

²⁴ Mevcut durum araştırması Aralık 2014

²⁵ Kilit paydaş görüşmeleri, Ocak 2016

- özellikle tarım sezonunda zirai makineler, çok sayıda büyük ve yavaş giden tarım aracı yollarda görülmektedir;
- Yahyalı'dan Develi'ye her saat giden otobüsler;
- Develi İlçe Merkezine günlük ve düzenli ulaşım, özellikle de kırsal alandan kişilerin Develi pazarını ziyaret ettiği Salı günleri trafik yoğundur.

16.4.4 Konaklama

Çalışma alanındaki evler, hanenin yaşam standardına bağlı olarak büyüklük ve kalite bakımından farklılık göstermekte ve evde yaşayanlara ait oldukları belirtilmiştir. Evlerin çoğu iki katlı ve ya tuğladan ya da betonarme ve sıvalı ve ev sahiplerinin çoğu evlerini kendi yapmıştır. Şekil 16-1 çalışma alanındaki farklı ev tiplerini göstermektedir.

Şekil 16-1. Çalışma Alanında Evler²⁶

Öksüt'te Ev – 1

Öksüt'te Ev – 2

Sarıca'da Ev

Sarıca'da Ev-2

²⁶ Fotoğraflar Aralık 2014

Tombak'ta Ev

Tombak'ta Ev -2

Zile'de Ev

Zile'de Ev-2

Gazi'de Ev

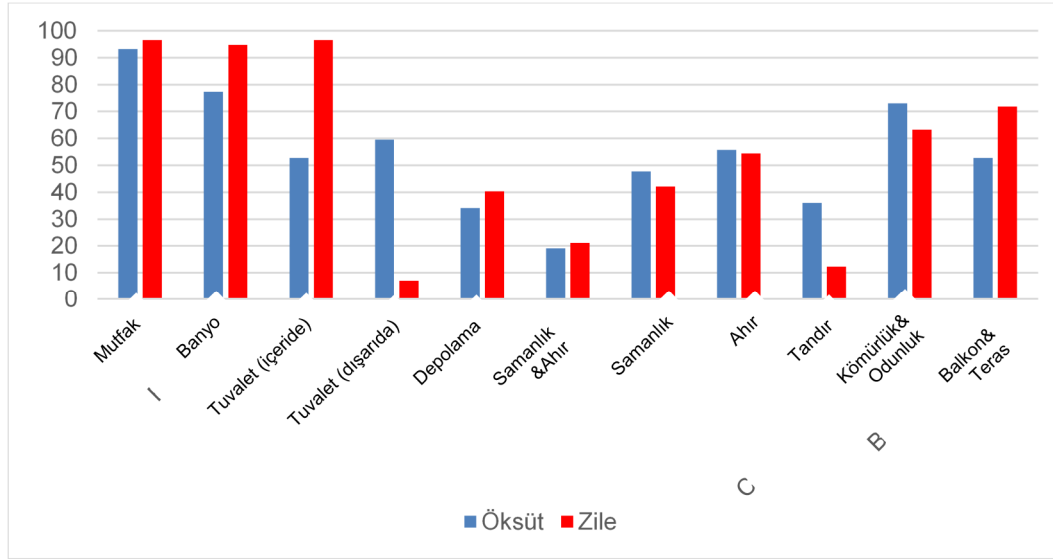

Gazi'de Ev-2

Gömedi’de Ev**Yazıbaşı’nda Ev****Yukarı Develi’de Ev****Develi’de Evler**

Öksüt ve Zilede gerçekleştirilen hanehalkı anketleri küçük kırsal yerleşimler hakkında belirleyici bilgi sağlamaktadır. Öksüt ve Zile evlerindeki mevcut olanaklar mevcut durum araştırması hane anketinde belirtilenlere dayanarak Şekil 16-2’de gösterilmektedir. Evlerdeki ve binalardaki özellikle de tuvalet tipleri ve mutfakların oturma odasından ayrı olup olmaması gibi mevcut olanaklar hanelerin gelir durumuyla ilişkilidir. Araştırmada incelenen bütün haneler samanlığa, ahıra ya da her ikisine birden sahip ve hem Öksüt hem de Zile’deki evlerin çoğu ayrı samanlık ve ahıra sahiptir (ikisi bir arada değil).

Şekil 16-2. Öksüt ve Zile Mahalleleri Evlerindeki Olanaklar (%)²⁷

Develide bulunan mevcut dairelerin tahmini sayısı yaklaşık olarak 100 adettir. Ev sahipleri, genellikle kiraya vermek daha az karlı olduğundan dolayı dairelerini satmayı tercih etmektedirler. Ortalama kira fiyatları 400-600 TRY arasındadır ve maliyetleri dairenin boyutuna, konumuna ve durumuna bağlıdır. Son beş yılda enflasyonun yıllık %10-15 olduğu belirtilmektedir²⁸

16.4.5 Enerji

Sosyal çalışma alanındaki elektrik altyapısı gayet kapsamlı olup, bütün haneler bölgedeki çeşitli trafolarla şebekeye bağlanmaktadır. Elektrik sistemine erişimin iyi olduğu ve elektrik kesintisi sorunu bulunmadığı belirtilmiştir. Proje alanına elektrik temini belli trafolarla sağlanmakta ve çeşitli yenilenebilir ve yenilenemez kaynaklardan üretilmektedir.

Mevcut durum araştırması ayrıca çalışma alanındaki hanelerde ısınma kaynaklarının ele alınmasını da içermektedir. Görüşmeler ve hedef grup tartışmalarından mahallelerle ilgili olarak aşağıda Tablo 16-9'da gösterilen bilgiler elde edilmiştir.

Tablo 16-9. Hane enerji kaynakları²⁹

Yerleşim Yeri	Hane enerji kaynağı (kaynakları)
Epçe	<p>Daha çok kömür ve odun kullanılmakla birlikte evlerde güneş paneli de bulunmaktadır.</p> <ul style="list-style-type: none"> Odun satın alınmaktadır (toplanmıyor). Yıllık tüketimi hane başına bir ton kömür ve bir ton odundur.
Gazi	<p>Odun daha çok evlerin bahçelerinden toplanmakta, evlerde güneş paneli de bulunmaktadır.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kullanım profili genel olarak yılda bir ton odun ve bir ton kömürdür. Odun evlerin bahçelerinden toplanmaya da Develi'den satın alınmaktadır. Kullanılan kömür Develi'den satın alınmakta ve evin kömürlüğünde saklanmaktadır. Bazı haneler inek tezeği toplamaktadır.

²⁷ Mevcut durum araştırması Aralık 2014

²⁸ Kilit paydaş görüşmeleri, 17 Şubat 2016

²⁹ Mevcut durum araştırması 2014

Yerleşim Yeri	Hane enerji kaynağı (kaynakları)
	<ul style="list-style-type: none"> Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından belirlenen 42 hane devletten kömür yardımı almaktadır.
Gömedi	<p>İnek tezeği, kömür ve odun kullanılmakla birlikte evlerde güneş paneli de bulunmaktadır.</p> <ul style="list-style-type: none"> Odun daha çok evlerin bahçelerinden ve arazilerden toplanmakta ve az sayıda hane ek odun satın alınmaktadır.
Öksüt	<p>Odun daha çok evlerin bahçelerinden toplanmakta, evlerde güneş paneli bulunmaktadır.</p> <ul style="list-style-type: none"> Odun evlerin bahçelerinden toplanmakta ya da Develi'den satın alınmaktadır. Kullanılan kömür Develi'den satın alınmaktadır. Haneler devletten kömür yardımı almaktadır (% 20).
Sarıca	<p>Daha çok kömür ve odun kullanılmakta, evlerde güneş paneli bulunmaktadır.</p> <ul style="list-style-type: none"> Odun bahçelerden toplanmakta ve daha fazla gerekirse Develi'den satın alınmaktadır (bir ton odun 400 TL). Kömür Develi'den satın alınmakta; tüketim hane başına yıllık yaklaşık 4 ton'dur.
Tombak	<p>Daha çok kömür ya da odun kullanılmakta, evlerde güneş paneli bulunmaktadır.</p> <ul style="list-style-type: none"> 7 hane Devletten kömür yardımı almaktadır.
Yazıbaşı	<p>Daha çok inek tezeği kullanılmakta, evlerde güneş paneli bulunmaktadır.</p> <ul style="list-style-type: none"> Haneler ek kömür satın almaktadır (tezek yetmeyen hanelerde). Bir kaç hane Devletten kömür yardımı almaktadır. Isıtma için odun kullanılmamaktadır.
Yukarı Develi	<p>Daha çok inek tezeği kullanılmakta, evlerde güneş paneli bulunmaktadır.</p> <ul style="list-style-type: none"> Arazilerinde/bahçelerinde odun varsa, haneler bunları kullanmaktadır. Odun satın almak pek yaygın değildir. Bir kaç hane Devletten kömür yardımı almaktadır.
Zile	<p>Daha çok kömür ya da odun kullanılmakta, evlerde güneş paneli bulunmaktadır.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kömür, Develi'den satın alınmaktadır. Odun evlerin bahçelerinden (% 70) toplanıyor ya da Develi'den satın alınmaktadır. Bir iki ev inek tezeği kullanmaktadır. Hanelerin % 10'u devletten kömür yardımı almaktadır.
Sindelhöyük	<p>Elektrikle birlikte ağırlıklı olarak kömür, tezek ve odun</p> <ul style="list-style-type: none"> Ayrıca neredeyse her binada güneş enerjisi panelleri bulunmaktadır
Çayırözü	<p>Elektrikle birlikte ağırlıklı olarak kömür, tezek ve odun</p> <ul style="list-style-type: none"> Ayrıca neredeyse her binada güneş enerjisi panelleri bulunmaktadır Otoyol ve sulak arazi arasındaki kanalda ekilmiş olan söğüt ağaçları yakacak odun olarak kullanılmaktadır
Soysallı	<p>Elektrikle birlikte ağırlıklı olarak kömür, tezek ve odun</p> <ul style="list-style-type: none"> Ayrıca neredeyse her binada güneş enerjisi panelleri bulunmaktadır

Yukarıdaki tablo çalışma alanındaki evlerin çoğunun ev yakıt ihtiyaçları bakımından mümkün olduğunca kendi kendine yeter olduğunu ve ek odun ya da kömür almadan önce evdeki odunları ve güneş panellerini kullandığını göstermektedir. Ek olarak, neredeyse bütün mahallelerde kömür yardımı alan haneler olduğu belirtilmiştir. Bu haneler, hane gelir düzeylerine dayalı olarak Devlet tarafından belirlenmekte ve mahalledeki diğer hanelere göre daha fakir olduğu kabul edilmektedir.

16.4.6 Su Temini

Bu bölüm hane araştırmalarından ve çalışma alanındaki her mahalledeki kalitatif mevcut durum verilerine dayanarak elde edilen bilgileri sunarak haneler, hayvancılık ve sulama amaçlı su kaynaklarını

açıklamaktadır. Su kaynaklarıyla ilgili ek bilgi *Bölüm 10: Su Kaynakları*'nda açıklanmaktadır ve burada ayrıca SRK Hidrosensus Raporu (2013) sunulmaktadır. Proje su temini seçim süreci ve ÖMAŞ tarafından dikkate alınan su temin alternatifleri bilgileri Bölüm 4. *Alternatifler*'de verilmiştir.

İyileştirilen kaynaklardan ve su kuyularından sağlanan su Zile'ye üç mahalleyi kapsayan ve su depoları bulunan bir içme suyu dağıtım şebekesiyle dağıtılmaktadır. Tarım için sulama suyu keson kuyulardan, derin kuyulardan ve çeşitli kaynaklardan sağlanmaktadır. Zile'deki mevcut durum araştırması sırasında, çalışmanın yapıldığı zamanda suyun bölgede önemli bir sorun olduğu belirtilmiştir. Su, Gıcık Tüneli³⁰'den sağlanacak olup, bu durum hanelerin su faturası ödemesi anlamına gelmektedir. Kışın su temininin yeterli olduğu ama yaz dönemindeki kuraklığın ev halkı için zorluk yarattığı belirtilmiştir. Zile muhtarı bütün evlerin Gıcık Tünelinden gelen suyu kullandığını dile getirirken, nedeni çok belli olmamakla birlikte araştırmaya katılan kadınlar alt kotlardaki evlerin tünelden su alamadığını belirtmişlerdir. Erkek katılımcılar Zile'nin madenle ilgili faaliyetler başladığından beri suyunu Kızılağa'dan aldığını aktarmışlardır. Karışık bilgiler ve bildirilen su kaynakları bazı haneler için tünelden gelen suyun parasını ödemekte zorluklar olabileceğini işaret etmektedir.

SRK Hidrosensus Raporu, Öksüt'te yaşayanların içme, hayvancılık, tarım ve genel ev kullanımı için suyun farklı kaynaklardan kullandığını göstermektedir. Mahallenin içme suyunu dört kuyu sağlamaktadır. Su depoları 500 metre uzaklıkta ve köye gelen su hattı 1,2 km uzunluğundadır. Sulama suyu keson kuyulardan ve bir kaç tane düşük kapasiteli kuyudan gelmekte; kuyuların çoğunun derinliği 7-8 metreden az ve çapı da yaklaşık 1 m'dir. Zamantı Derivasyon Tünelinin yakınında bulunan kuyuların tünel inşaatının ardından kuruduğu belirtilmiştir.

Gazi'ye su Zamantı Irmağından temin edilmektedir. Bölgede yaşayanlar daha önce su kalitesiyle ilgili sorunlar bulunduğunu ama beş ay önce bir çözüm bulunduğunu ve halkın bu çözümden memnun olduğunu belirtmişlerdir. Su kalitesindeki iyileşmenin, tarımsal üretimde ve aynı zamanda arazilerin ekonomik değerinde olumlu etkileri olması beklenmektedir. SRK Hidrosensus Raporu'nda mahallenin su kaynaklarının yeraltı suyu kuyuları olduğu, 8 L/sn su sağladığı, mahallenin su depolarının Tepekümcisi bölgesinde bulunduğu belirtilmektedir. Köylüler sulama amacıyla elle kazılmış kuyulardan ve Öksüt Deresinden su temin etmektedir.

Gömedi'de yaşayanlar önemli sulama suyu sorunları olduğunu belirtmişler ve bu nedenle tüm tarımcılık faaliyetleri kuru tarım olarak yapılmaktadır. Toplumsal Haritalama çalışmasında kadın katılımcılar tarafından üç kuyu olduğu, mahallede de bir depo bulunduğu ve mahallenin içme suyunun Büyükpınar'daki bir kaynaktan sağlandığı ve kaynağın yanında 40 m³'lük bir depodan içme suyunun dağıtıldığı ve mahallede de bir depo bulunduğu belirtilmiştir. Fakat kuru sezonda bu kaynaklar yetersiz olduğundan Asar sırtındaki 75 m³'lük bir depoya verilen kuyu suyu yedek su olarak sağlamaktadır³¹.

Epçe'de yaşayanlar içme suyu için mahallelerinde bulunan depoları kullanmakta ve hayvanların su ihtiyacı için de yağmur sularıyla beslenen bir göl bulunmaktadır. Epçe'liler gölün kullanımı için 15 TL/sa ödediklerinden bunun ekonomik zorluk yarattığını belirtmişlerdir. Epçe'de 1972'den beri bir su kooperatifi faaliyet göstermektedir.

Yazıbaşı'ndaki kadın katılımcılar suyun hanelere pompayla geldiğini ve mahallede sulama için bir kaynak eksikliği çekildiğini belirtmişlerdir. Mahallede içme suyunun derin kuyulardan alındığı bir depo bulunmaktadır. Hayvanlar için su yağmurla beslenen iki göletden gelmektedir. Araştırmaya katılanlar sulu tarım yapılamamasının dışarıya göç verilmesine katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir.

Sarıca'da sulama suyu DSI kuyularından sağlanmakta, temmuz ayında su düzeyi azalsa da diğer zamanlarda mahalle yeterli miktarda su almaktadır. Mahallenin içme suyu Öksüt'ten temin edilmekte olup, Sarıca'lılar su kalitesinden memnun olduklarını belirtmişlerdir. Çiftçilerin kuyu kullanım ücretlerinin 18 TL/sa olduğu belirtilmiştir.

³⁰ Bu tünel "Zamantı Regülatör ve Derivasyon Tüneli" projesinin bir parçası ve Seyhan Havzasında bulunan Zamantı Irmağını düzenleme ve Develi Alt Havzasına yönlendirme amacı taşıyor.

³¹ SRK (Hidrosensus Raporu, 2013)

Tombak'ın içme suyu bir içme suyu şebekesi ile sağlamakta ve Tombak'ta yaşayanlar suyla ilgili herhangi bir sorun belirtmemişlerdir. Tombak'ta 1980'den bu yana aktif durumda bir su kooperatifi bulunmaktadır.

Yukarı Develi'den araştırmaya katılanlar hem azalan su düzeyi nedeniyle hem de KASKİ'den verimsiz ve yetersiz hizmet nedeniyle sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Mahallenin hem içme suyu hem de hayvanlar için kullanılan suyla ilgili sorunları olduğunu belirtmişlerdir. Mahallenin içme suyu dağlardan gelmekte ve mevsimlere göre değişmektedir. Buna ek olarak, hizmet verilen nüfusta mevsimlere göre değişmektedir. Yaz aylarında su temini (mevcut kaynakları zorlayan daha fazla hane bulunduğu) Sindelhöyük'ten sağlanırken, kışın yaşayan nüfusa sadece dağdan gelen su ulaştırılmaktadır. Yerleşim yerinde yaşayanlar su mevcut durum araştırması sırasında kötüleşen su kalitesi ve yüksek su maliyeti nedeniyle şikayet etmişlerdir. Bu konuda paydaşların katılımı ve araştırma çalışmaları devam etmektedir.

Sindelkhöyük'e, Erciyes kaynaklarından su temin edilmektedir. Yerleşim yerleri için halkın kullanımına yeterli bir su deposu bulunmaktadır. Daha önce Gıcık Tünelinden su bağlanmıştı, ancak bu yerleşimin Erciyes'ten gelen suyun kullanımı bırakmasını sağlamamıştır.

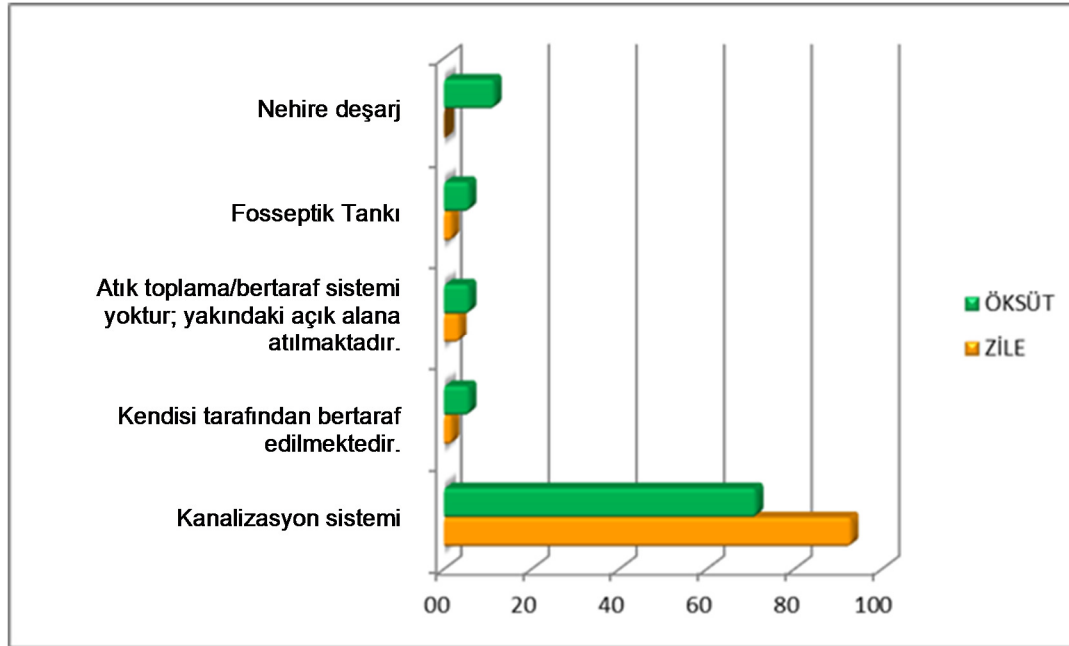
Kayda geçmiş bir içme suyu kuyusu bulunmamaktadır. Hayvanlara su yakında bulunan kanaldan sağlanmakta ve ahırlarda bulunan diğer hayvanlara su, mevcut olan su iletim hattından temin edilmektedir.

Çayırözü yerleşim yeri sakinleri, yeterli miktarlarda suyu Gıcık Tüneli'nden almaktadırlar. Bölgenin bol miktarda iyi suya sahip olmasına karşın suyun kalitesi düşüktür. Tünelden su temin edilmeden önce yüksek oranda arsenik bulunan kuyular kullanılmıştır.

Soysallı'da köy için yeterli olan bir kuyudan su temin edilmektedir. Su bir depoya toplanmakta ve sonrasında evlere dağıtılmaktadır. Bazen yaz aylarında, temin yeterli olmamaktadır. Gıcık Tüneli'ne bir bağlantı bulunmakla birlikte bu bağlantı yakınlarda bulunan Yeşilhisar Mahallesi'ne de hizmet vermekte olduğundan suyun miktarı yeterli değildir ve köyün var olan kuyuyu kullanmaya devam etmesini gerektirmektedir. Atık Yönetimi ve Temizlik

Öksüt ve Zile'deki hane araştırması ev atıklarının hangi yollarda bertaraf edildiği hakkında da belirleyici bilgi sağlamıştır. Öksüt ve Zile'den sonuçlarının sunulduğu Şekil 16-3'de her iki mahallede de kanalizasyon sistemi bağlantısının yaygın olduğunu görülmektedir. Öksüt'te, araştırmaya katılan hanelerin % 71,3'ü kanalizasyon sistemi bağlantısına sahipken, % 11,5'i atıklarını nehre boşaltmakta, % 5,7'si açık araziye ve geriye kalan hanelerde foseptik çukuru kullanmaktadır. Zile'de araştırmaya katılan hanelerin % 93'ü bir kanalizasyon sistemine sahip, % 3,5'i ev kanalizasyon atıklarını açık araziye boşaltmakta ve geriye kalan haneler de dereye boşaltmakta ya da foseptik çukuru kullanmaktadır.

Şekil 16-3. Öksüt ve Zile’de Atık Yönetim Sistemi³²

Çalışma alanının geri kalanındaki atık yönetimi, aşağıdaki Tablo 16-10’da gösterildiği gibi mahallelere göre değişmektedir.

Tablo 16-10. Yerleşim yerlerine göre atıkların (çöplerin) bertaraf edilmesi³³

Yerleşim yeri	Atık bertaraf yöntemi
Gazi	Atıklar (çöpler) dışarıda depolanmakta ve haftada iki kez toplanmaktadır (sadece evsel atıklar). Tezek ısınmak için kullanılmakta; inşaat atıkları biriktirilmekte/ belediye tarafından toplanmamaktadır
Gömedi	Merkezi atık deposu ya da toplama noktası yoktur. Her hane kendi çöpünü bertaraf etmektedir.
Sarıca	Çöpler haftada iki kez belediye tarafından toplanmaktadır (Her Salı ve Cumartesi). Mahalledeki çöp konteynerleri sınırlı sayıda olduğundan, bazı haneler çöplerini kendi arazilerine atmaktadır. Kanalizasyon sistemi olmayıp; evsel atıksular belli noktalara boşaltılmakta ve bir vidanjörle belli aralıklarla alınmaktadır. Kanalizasyon sistemi olmaması sebebiyle potansiyel hastalıklardan endişe edilmektedir.
Tombak	Belediye tarafından çöp konteyneri henüz sağlanmamıştır. Çöpler haftada bir alınmaktadır. Kötü koku sorunu vardır.
Yazıbaşı	Bütün çöpler ve hayvan ve ev atıkları dahil tüm atıklar mahallede merkezi bir noktada ("küllük") Karıştırılmaktadır. Çürüyen çöpler çevresel kirlilik, koku ve yılan sorunları yaratmaktadır.
Yukarı Develi	Mahalle kanalizasyon sistemi 2005’te tamamlanmış; çöpler iki günde bir toplanmaktadır.
Epçe	Bildirilmemiştir.
Sindelhöyük	Yerleşim yerinde bir kanalizasyon hattı bulunmaktadır fakat henüz faaliyete girmemiştir.

³² Mevcut durum araştırması, Aralık 2014

³³ Mevcut durum araştırması, Aralık 2014 ve kilit paydaş görüşmeleri 2016

Yerleşim yeri	Atık bertaraf yöntemi
	İnsanlar, kanalizasyon atıkları için fosseptik çukurları kullanmaktadırlar ve şu an itibarıyla kanalizasyon atıkları Yay Gölü'ne atılmaktadır. Evsel atıklar, belediye tarafından haftada 3-4 gün toplanmaktadır.
Çayırözü	Yerleşim yerinde kanalizasyon hattı bulunmamaktadır ve fosseptik çukurları kullanmaktadırlar Belediye, 2016 yatırım programında Çayırözü için bir kanalizasyon sistemi projesine sahiptir. Evsel atıklar, belediye tarafından haftada 2 defa toplanmaktadır.
Soysallı	Yerleşim yerinde kanalizasyon hattı bulunmamaktadır ve yerleşim yeri sakinleri, kanalizasyon atıkları için her hanede fosseptik çukurlarını kullanmaktadırlar. Soysallı için belediyenin bir kanalizasyon atıkları deposu inşa etme ve atıkları Sindelhöyük'de bulunan arıtma tesisine pompalama projesi bulunmaktadır. Evsel atıklar, belediye tarafından toplanmaktadır.

16.4.7 İletişim ve Posta Hizmetleri

Çalışma alanındaki bütün mahallelerde cep telefonu şebekeleri ve cep telefonları kullanıma olanağı bulunmaktadır. Yerel halk genel olarak sunulan hizmetlerin kalitesinden memnun olmakla birlikte Tombak ve Yazıbaşı mahallelerinde özellikle GSM operatörleri ve İnternet erişim kalitesiyle ilgili önemli bir memnuniyetsizlik vardır. Buna ek olarak, mahallelerde hiç kütüphane olmayıp, sadece Yukarı Develi kahvehanesinde yerel halkın katkılarıyla oluşturulan bir kütüphane bulunmaktadır. Develi ilçesinde çalışma alanındaki mahallelerinde kullandığı bir postane bulunmaktadır.

Tablo 16-11 toplumsal mevcut durum araştırması sırasında burada yaşayanların belirttiği haliyle çalışma alanındaki altyapıyı gösterilmiştir. Kadınlardan oluşan hedef grup görüşmeleri sırasında oluşturulan toplum haritaları her mahalledeki hizmetlerin konumlarını göstermektedir (Şekil 16-4 ile Şekil 16-15 arası)

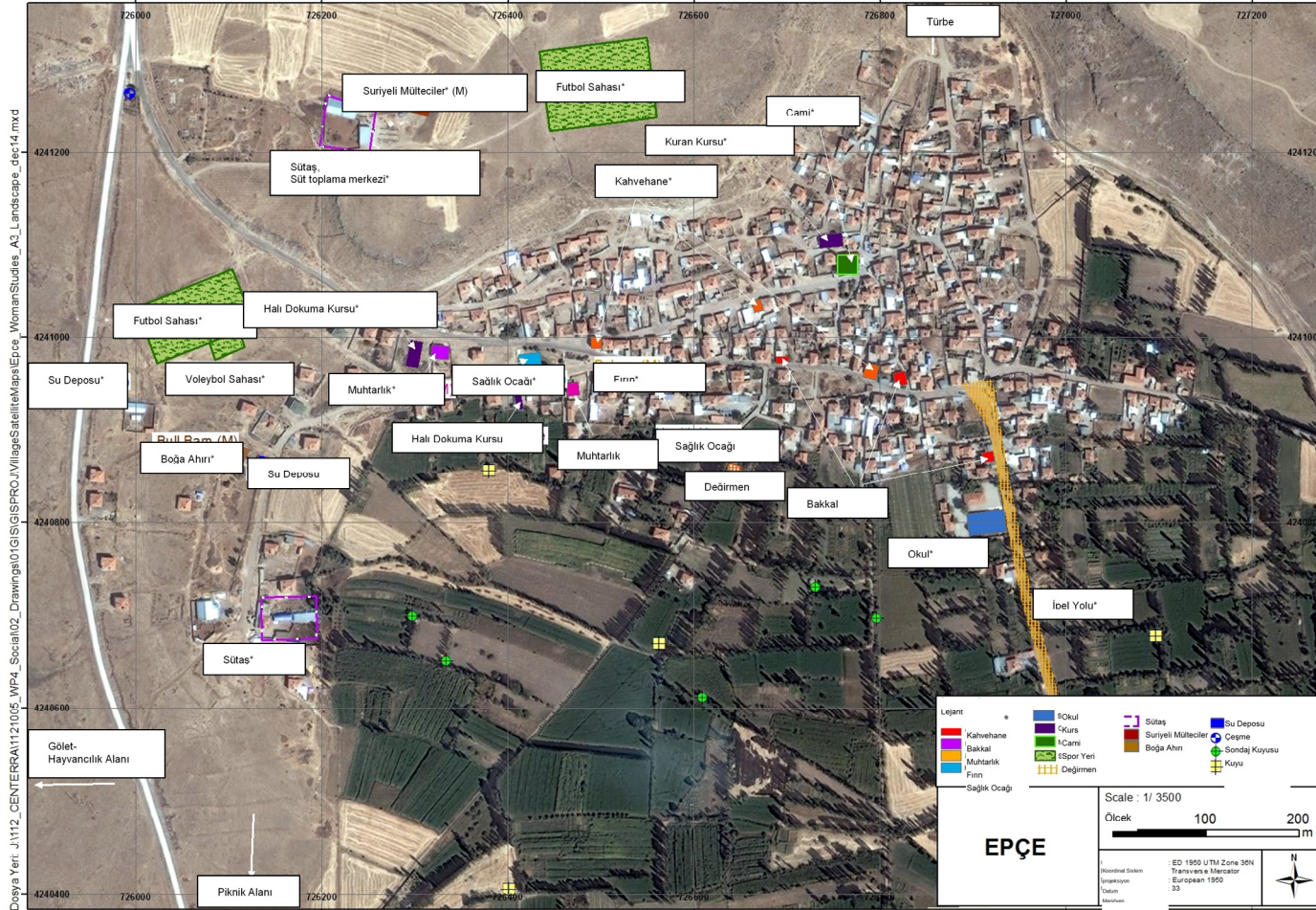
Tablo 16-11. Yerleşim Yerlerine Göre Altyapı Hizmetleri³⁴

Yerleşim	Tesis
Epçe	<ul style="list-style-type: none"> Kahvehane Muhtarlık Ulaşım Market Okul Spor alanı/ çocuk bahçesi / piknik alanı Fırın Sağlık ocağı Cami
Gömedi	<ul style="list-style-type: none"> Muhtarlık Ulaşım Okul Spor alanı / çocuk bahçesi / piknik alanı Sağlık ocağı
Yazıbaşı	<ul style="list-style-type: none"> Market Sağlık ocağı Spor alanı/ çocuk bahçesi / piknik alanı Muhtarlık Ulaşım Cami Okul Benzinlik
Öksüt	<ul style="list-style-type: none"> Kahvehane Muhtarlık Market Okul Market Sağlık ocağı

³⁴ Mevcut durum araştırması, Aralık 2014 ve Şubat 2016

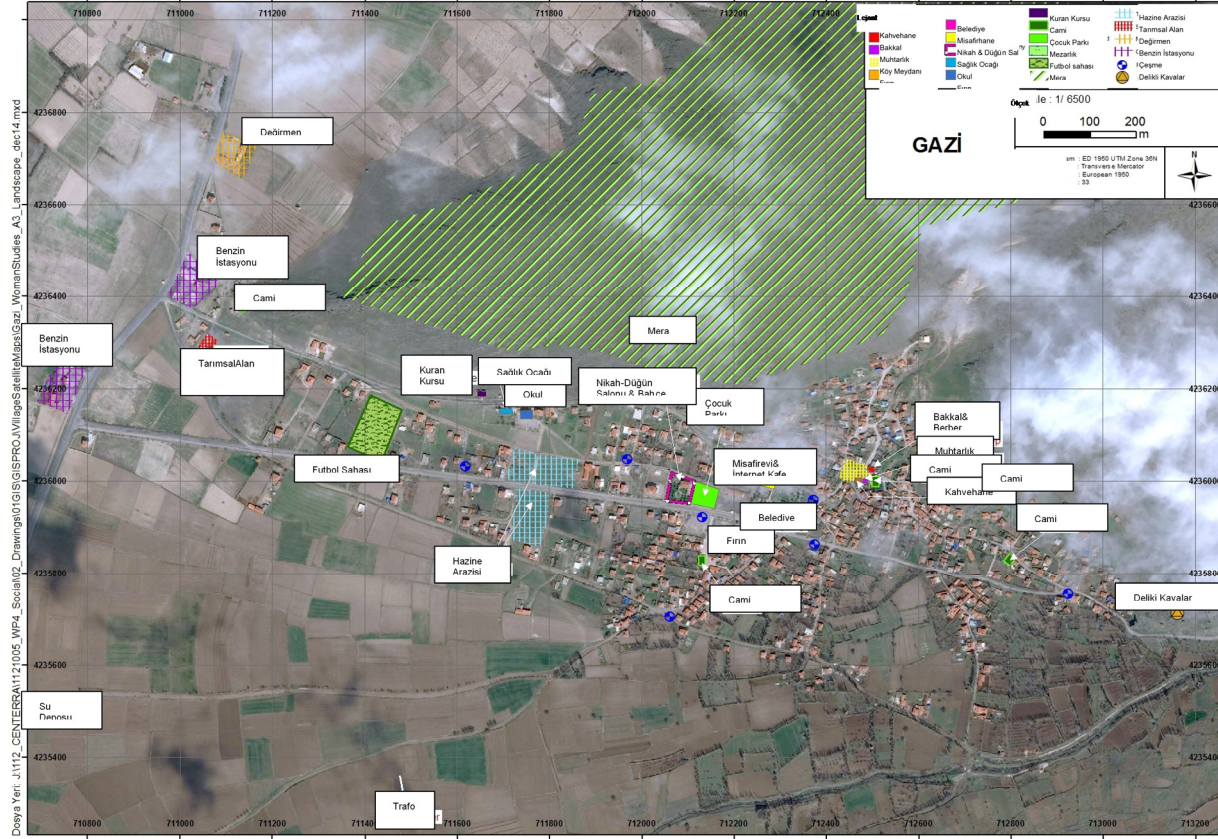
Yerleşim	Tesis		
	<ul style="list-style-type: none"> Ulaşım 	<ul style="list-style-type: none"> Spor alanı/ çocuk bahçesi / piknik alanı 	<ul style="list-style-type: none"> Cami
Sarıca	<ul style="list-style-type: none"> Market Okul Cami 	<ul style="list-style-type: none"> Market Sağlık ocağı 	<ul style="list-style-type: none"> Muhtarlık Spor alanı / çocuk bahçesi / piknik alanı
Tombak	<ul style="list-style-type: none"> Muhtarlık Cami 	<ul style="list-style-type: none"> Okul 	<ul style="list-style-type: none"> Sağlık ocağı
Gazi	<ul style="list-style-type: none"> Kahvehane Market Okul Benzinlik 	<ul style="list-style-type: none"> Market Post Office Sağlık ocağı Spor alanı / çocuk bahçesi / piknik alanı 	<ul style="list-style-type: none"> Fırın Muhtarlık Ulaşım Cami
Zile	<ul style="list-style-type: none"> Kahvehane Okul Spor alanı/ çocuk bahçesi / piknik alanı 	<ul style="list-style-type: none"> Kütüphane Sağlık ocağı Cami 	<ul style="list-style-type: none"> Muhtarlık Ulaşım
Yukarı Develi	<ul style="list-style-type: none"> Kahvehane Muhtarlık Ulaşım 	<ul style="list-style-type: none"> Market Okul Spor alanı / çocuk bahçesi / piknik alanı 	<ul style="list-style-type: none"> Kütüphane Sağlık ocağı Cami
Soysallı	<ul style="list-style-type: none"> Kahvehane Muhtarlık Su Deposu 	<ul style="list-style-type: none"> Sağlık Ocağı Mezarlık Cami 	<ul style="list-style-type: none"> Kuran Kursu Okul Postahane
Sindelhöyük	<ul style="list-style-type: none"> Çocuk Parkı Cami Muhtarlık 	<ul style="list-style-type: none"> Düğün Salonu Okul 	<ul style="list-style-type: none"> Mezarlık Sağlık Ocağı
Çayırözü	<ul style="list-style-type: none"> Sağlık Ocağı Mezarlık Okul 	<ul style="list-style-type: none"> Postahane Sendiremek Trafosu 	<ul style="list-style-type: none"> Kuran Kursu Cami

Sekil 16-4. Epçe Mahalle Haritası³⁵

³⁵ Epçe Kadın Odak Grup Görüşmeleri

Şekil 16-5: Gazi Mahalle Haritası³⁶

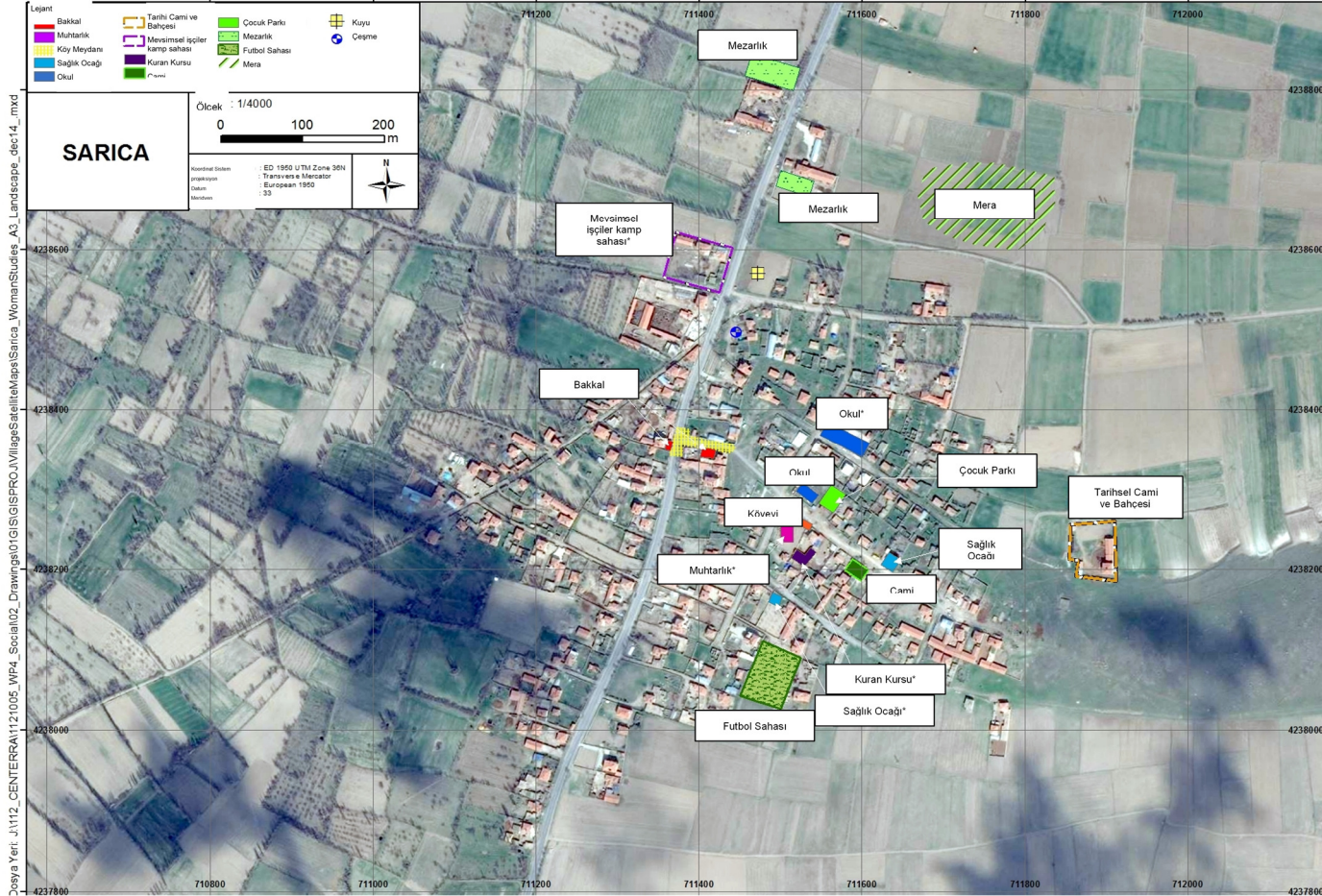
³⁶ Gazi Kadın Odak Grup Görüşmeleri

Şekil 16-6: Gömedi Mahalle Haritası³⁷

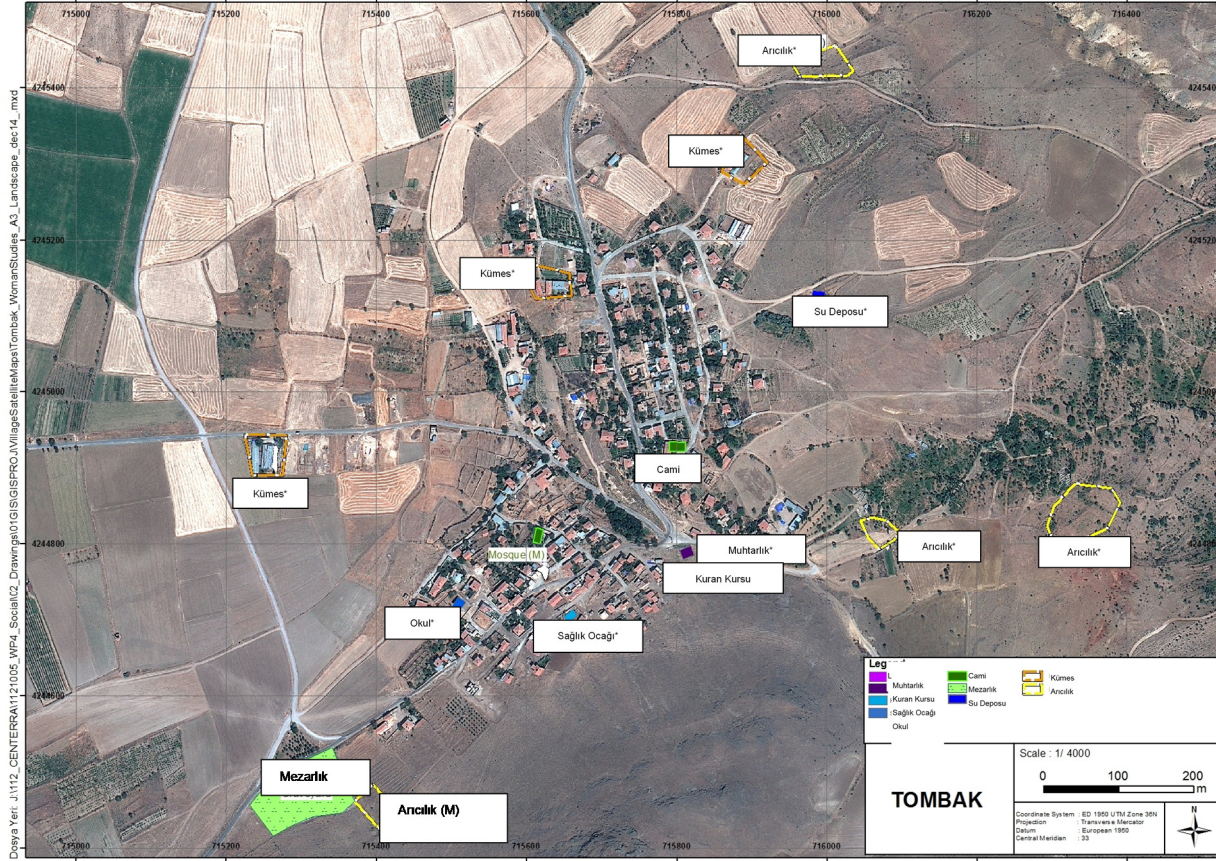
³⁷ Gömedi Kadın Odak Grup Görüşmeleri

Şekil 16-8: Sarıca Mahalle Haritası³⁹

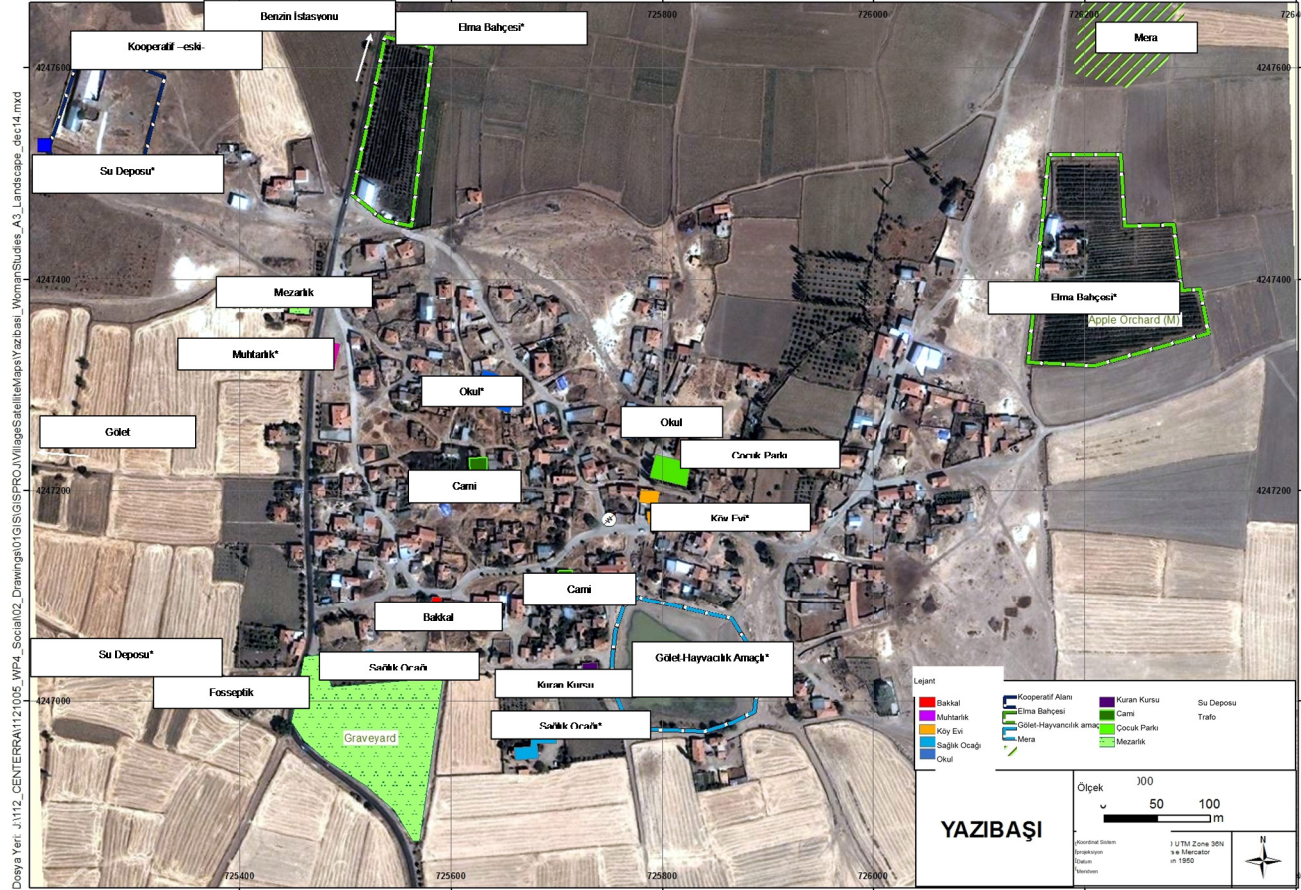
³⁹ Sarıca Kadın Odak Grup Görüşmeleri

Şekil 16-9: Tombak Mahalle Haritası⁴⁰

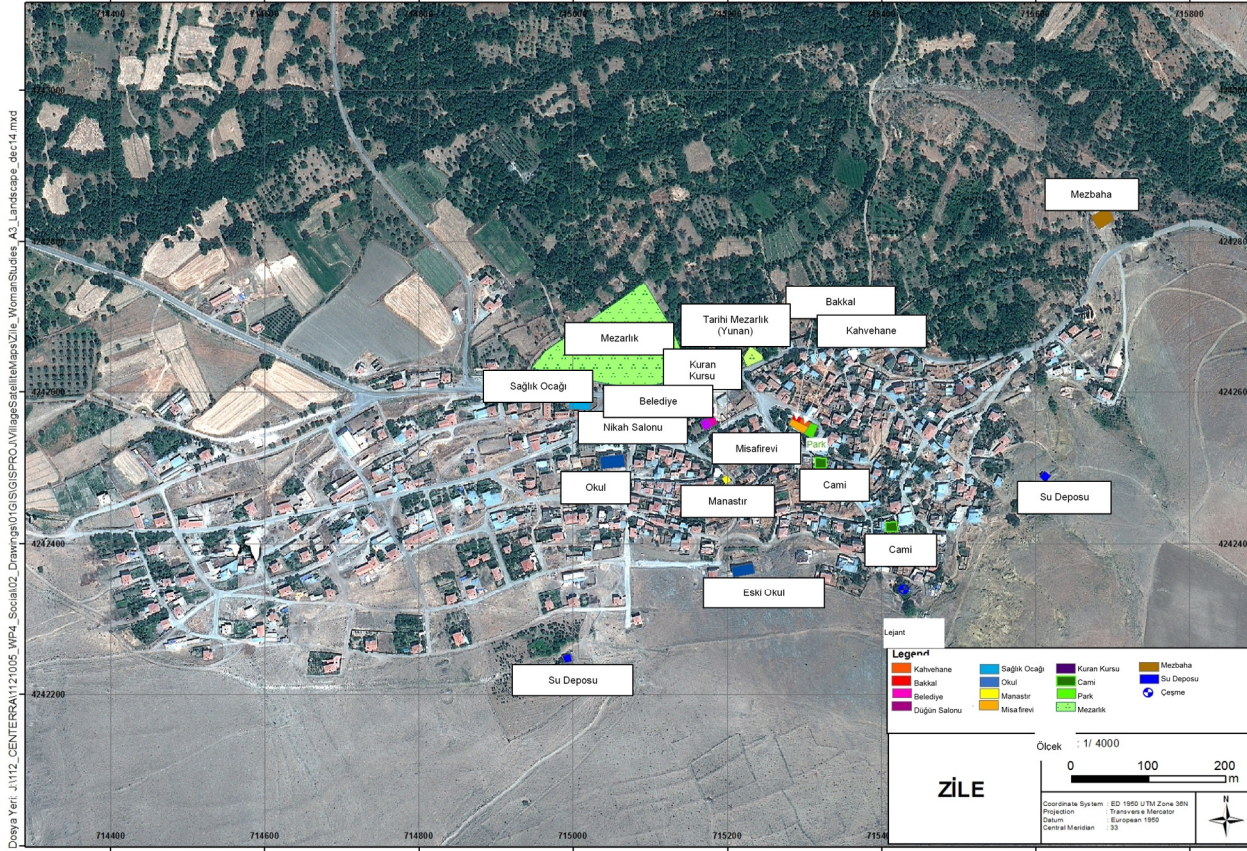
⁴⁰ Tombak Kadın Odak Grup Görüşmeleri

Şekil 16-10: Yazıbaşı Mahalle Haritası⁴¹

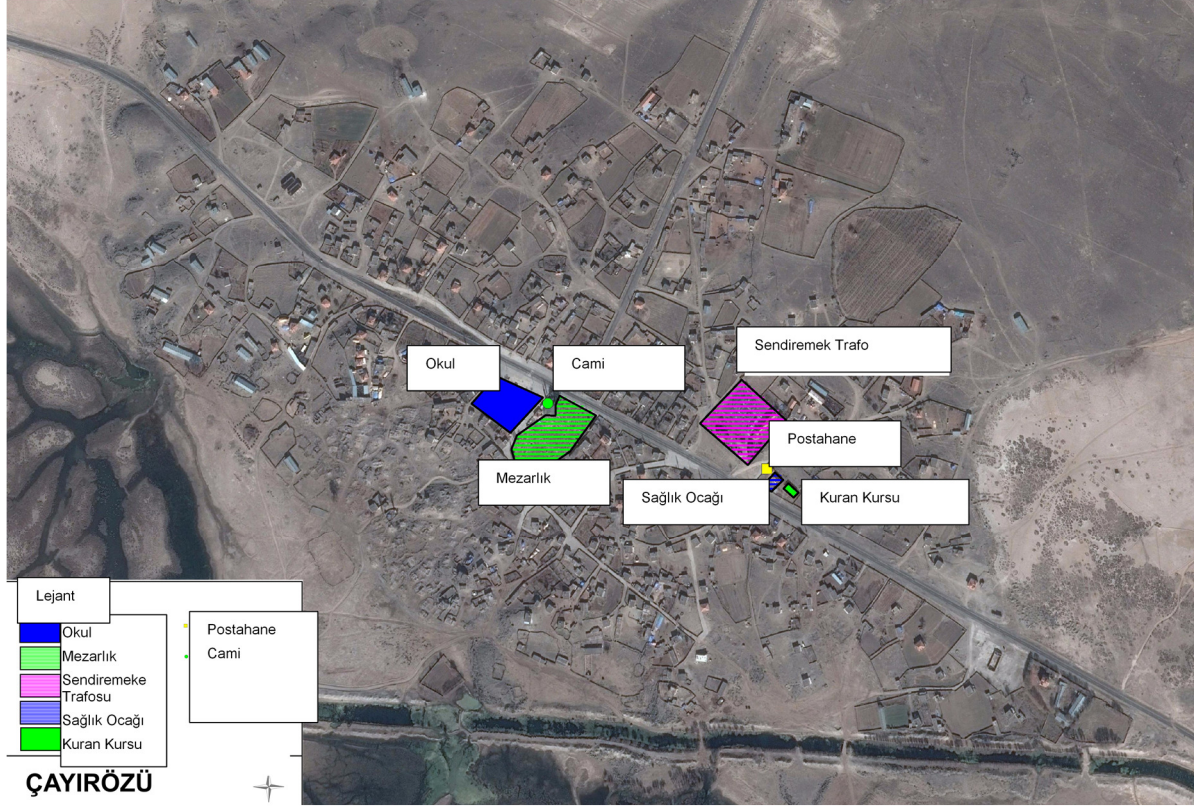
⁴¹ Yazıbaşı Kadın Odak Grup Görüşmeleri

Şekil 16-12: Zile Mahalle Haritası⁴³

⁴³ Zile Kadın Odak Grup Görüşmeleri

Şekil 16-14. Çayırözü Mahalle Haritası⁴⁵

⁴⁵ Kilit paydaş görüşmeleri 2016

Şekil 16-15. Soysallı Mahalle Haritası⁴⁶

⁴⁶ Kilit paydaş görüşmeleri 2016

16.4.8 Acil Durum Hizmetleri

Bütün mahallelerde bütün acil durum hizmetlerine erişim bulunmaktadır: jandarma (polis/güvenlik), ambulans, itfaiye. Jandarma güvenliği belediye idaresi tarafından çalışma alanındaki bütün mahalleler için sağlanmaktadır.

16.4.9 Sosyal Tesisler

Mahallelerde yaşayanların çoğu arkadaşları ve akrabalarıyla zamanlarını geçirmek için ya kendi mahallelerinde kalmakta ya da boş zamanlarını geçirmek için Develi'ye gitmektedirler. Etkinlikleri kadınlar ve erkekler ayrı ayrı gerçekleştirilmekte olup, kışın kadınlar çoğunlukla ev oturmalarında bir araya gelmekte ve her mahallede genel olarak kış aylarında daha aktif olan Kuran Kursu bulunmaktadır. Erkeklerin çoğu ise boş zamanlarını mahallelerdeki kahvehanelerde geçirmektedir. Ama mevcut durum araştırması sırasında erkek katılımcıların neredeyse hepsi hem tarım hem de hayvancılıkla uğraştıkları için fazla boş vakitleri olmadığını belirtmişlerdir.

Ne erkek ne de kadın araştırma grupları sadece erkeklerin gittiği camiler dışında özel ibadet yerlerinden söz etmemişlerdir. Sadece kadınlar için olan Kuran kursu bu iş için ayrılmış özel bir yerde ya da kadın katılımcılardan birinin evinde yapılmaktadır.

16.5 Etki Değerlendirmesi

Bu bölüm altyapı ve hizmetlerle ilgili etkileri tanımlar ve değerlendirir.

Kapsama Dahil Edilenler

Projenin inşaat, işletme ve kapama aşamalarında Çalışma Alanı nüfusu üzerinde etkiler oluşacaktır. Beklenen etkiler arasında şunlar yer almaktadır:

- Eğitim ve sağlık hizmetleri taleplerinde değişiklik
- Enerji, su ve yol altyapısında değişiklik

Kapsam Dışında Bırakılanlar

Kapsam dışında bırakılan etki yoktur.

16.5.1 İnşaat Aşaması Etkileri ve Azaltım Önlemleri

Eğitim ve Sağlık Hizmetleri İçin Olan Talepteki Değişiklikler

Etki Değerlendirmesi

Etki	Eğitim ve sağlık hizmetleri taleplerinde değişiklik
Alıcı Duyarlılığı⁴⁷	Yüksek
Etki Büyüklüğü	Doğrudan, uzun vadeli, yerel ve gerçekleşmesi olası değil

⁴⁷ Nitelik ve alıcının enderliğine bağlı olan çevresel etkilerin aksine sosyal etkilere duyarlılık, bir değişikliğin sonuçlarına ve bir değişikliğin, yaşam kalitesini düşürmesine (veya arttırmasına) bağlıdır. "Çok yüksek", yaşam kalitesini ciddi oranlarda düşürebilir (veya gerçekten arttırabilir). "Düşük", mevcut durum koşullarında değişiklik yaratabilir fakat yaşam kalitesini düşürmez veya değiştirmez.

	İhmal edilebilir büyüklükte etki
Önem	İhmal edilebilir

Proje tesislerinin yerleşim yerlerinden uzakta bulunmalarından dolayı, mevcut altyapıya etkileri ve altyapıya erişim olanağı azalmaktadır. Bu şekildeki bir etkinin, yüksek duyarlılığa sahip olacağı düşünülmektedir. Etki, doğrudan, uzun vadeli ve yerel olabilir. Ancak bunun meydana gelmesi olası değildir. Etkinin gerçekleşme olasılığındaki düşüklük, ihmal edilebilir bir büyüklüğe ve öneme yol açmaktadır.

Eğitim ve sağlık hizmetleri taleplerinde değişikliklere ilişkin etkiler, içgöçe ilişkin etkilerle yakinen ilişkilidir. Bu etki kategorisi, eğitimin ve sağlığın belirtilen öneminden dolayı ayrı olarak değerlendirilmektedir ama içgöçle ilgili değerlendirmelerden önemli ölçüde farklı değildir.

Mevcut altyapının nicelik ve niteliğini anlamak ve herhangi bir proje bileşeninin bu altyapı üzerinde etki edebileceği veya insanların ulaşımını kısıtlayabileceğini değerlendirmek için mevcut durum tespit verileri ve araştırmaları ayapılmıştır.

Mevcut eğilimler, nüfusun bölgeden göç etmelerinden dolayı daha küçük yerleşim yerlerindeki eğitim altyapısının kapatılması yönündedir. Altyapının niteliği, değişkendir ve öğrencilerin günlük olarak Develi'ye seyahat ettikleri mobil eğitim yaklaşımı veya öğrenci yurtlarında kalmaları yaygındır.

Sağlık hizmetlerinin de nüfusun azalmasıyla birlikte düşüşe geçtiği gözlemlenmektedir. Yalnızca tek bir yerleşim yeri, Epçe, haftanın tamamı boyunca açık bir sağlık ocağına sahiptir. Eğitime benzer şekilde, insanlar sağlık hizmetleri için Develi'ye ve bilhassa önemli sağlık sorunları için insanların sevk edildiği yer olan Develi Devlet Hastanesi'ne seyahat etmektedirler.

Proje konumunun yerleşim yerlerinden uzaklaştırılmasıyla, mevzuat altyapı veya altyapıya erişim olanağı üzerinde ön görülen bir etki bulunmamaktadır. Bu şekildeki bir etkinin, yüksek duyarlılığa sahip olacağı değerlendirilmesinde bulunulabilir. Etki, doğrudan, uzun vadeli ve yerel olabilir. Ancak bunun meydana gelmesi yüksek derecede olası değildir. Etkinin olasılığındaki düşüklük, **ihmal edilebilir** bir büyüklüğe ve öneme yol açmaktadır.

Etkinin Azaltılması

İhmal edilebilir bir önemi olan bir etki için belirli bir azaltma gerekmemesine rağmen eğitim ve sağlık hizmetlerinin yüksek hassaslığı, konunun, planlı bir paydaş katılım faaliyeti içerisinde değerlendirilmesi anlamına gelmektedir. Planlı katılım, Proje faaliyetlerinin nüfusun eğitim ve sağlık altyapılarına ve hizmetlerine erişim olanağını kısıtlayıp kısıtlamadığını araştıracaktır.

İnşaat Etkileri Yönetimi Prosedürü (OMAS-HSEC-PRC-006), herhangi bir altyapı üzerinde planlı bir aksama olması durumundaki talimatları içermektedir. Eğer böyle bir ihtimal meydana gelirse, etkilenmesi muhtemel yerleşim yerleri, aksamanın tarihi, saati ve süresi hususunda bilgilendirileceklerdir.

Bakiye ETKiler

Eğitim ve sağlık altyapısı ile ilişkili geriye kalan bakiye etki ihmal edilebilir düzeydedir.

Enerji, Su ve Yol Altyapısında Değişiklik

Etki Değerlendirilmesi

Etki	Enerji, su ve yol alt yapısında değişiklik
Alıcı Duyarlılığı	Orta
Etki Büyüklüğü	Doğrudan, uzun vadeli, yerel ve gerçekleşmesi olası değil Düşük etki büyüklüğü
Önemi	Düşük seviyede olumsuz etki

Enerji, su ve yol alt yapısı üzerinde etki konusu, yakındaki halka yönelik olası negatif ve pozitif değişiklikleri değerlendirmektedir.

Çalışma alanında yer alan elektrik alt yapısı iyi tasarlanmıştır, fakat yine de madene yönelik ilave enerji ihtiyacı bölgedeki birkaç trafodan ağa bağlanan tüm mahallelerle herhangi bir çekişmeden kaçınmak sebebiyle bir enerji iletim hattının inşasını gerekli kılacaktır,

Su talebi tahmini olarak 35 L/s'dir ve temin Epçe köyüne yakın bir yerde ÖMAŞ'ın sahibi olduğu lisanslı iki su kuyusundan sağlanacaktır. Su, çukur içi su yönetimi, yığın içi tesisi ve evsel atıksu arıtımı için kullanılacaktır. Bu kuyular halka ait alt yapı ile bağlantılı değildir ve su dengesi sonuçları Bölüm 10: Su Kaynakları adlı bölümde tartışılmıştır. Yerleşimlerin mevcut altyapıyı kullanma ve değerlendirme şekillerini etkileyebilecek akiferin tükenip bitmesi azaltım ve izleme taahhütleri sonrasında ihmal edilebilir olarak değerlendirilmiştir. Yol düzenlemeye ilişkin olarak ise, aşağıda da tartışıldığı üzere, yol Yazıbaşı, Gömedi ve Epçe'nin çıkışında bulunan su depolarına kaçınılarak planlanmıştır.

Yol alt yapısı, maden ile Develinin güney doğusunda yer alan devlet yolunu birbirine bağlayacak olan 16 km erişim yolu ile bağlantılı olacaktır. Erişim yolu Yazıbaşı'na dönen yolun hemen kuzeyinde Develi yolundan ayrılacak ve Yazıbaşı ve Gömedi mahallelerini geçtikten hemen sonra halka açık yolun güney paraleline sapacak ve oradan da Epçe'ye yakın bir şekilde batıya dönecektir. Epçe yakını ve Yazıbaşı'nın hemen çıkışında yer alan ve ulusal yol ağı ile bağlı iki yol bulunacaktır. Yalnızca madenin kullanımı için planlanan erişim yolunun tasarımı yakınındaki yerleşimlerinden kaçınmaktadır ve bu nedenle de mevcut alt yapının herhangi bir iyileştirilmesine yer verilmemektedir.

Tasarımda göz önüne alınan bazı alternatifleri ve mevcut alt yapı ile ilişkiyi engellemeyi içeren proje tasarımı mevcut enerji, su ve yol alt yapısına müdahil olma olasılığını azaltmıştır. Enerji ve su kaynağının planlı kullanımına yönelik projelerden veya mevcut yolların iyileştirilmesinden elde edilecek bir fayda bulunmadığından potansiyel pozitif etkilerin de gerçekleşmesi çok olası değildir

Enerji, su ve yol alt yapısının yüksek hassasiyeti olduğu kabul edilmektedir. Potansiyel etkiler doğrudan, uzun vadeli ve yereldir. Fakat eğitim ve sağlık alt yapısı üzerindeki etkiye yönelik daha önceki değerlendirmelere benzer şekilde, değişikliklerin gerçekleşme ihtimali epey düşüktür. Etkinin boyutu tıpkı önemin genel belirlenişi gibi göz ardı edilebilir niteliktedir.

Etkinin Azaltılması

İhmal edilebilir öneme sahip bir etki için özel azaltma gerekmediği halde, özellikle suyun önemi Çevre Koordinatörü ile dış işlerinden sorumlu ekip arasında yakın bir işbirliği gerektirecektir. Su izleme sonuçlarının potansiyel olarak etki altında kalan topluluklar ile periyodik olarak paylaşılması gerekmektedir. ÖMAŞ su kullanımının yerel su kaynaklarını etkiliyor olabileceği algısından kaçınmak için bu önemli bir adımdır.

İnşaat Etkilerinin Yönetimi Prosedürü (OMAS-HSEC-PRC-006) içerisinde herhangi bir altyapıya yönelik planlı bir kesinti durumunda izlenecek talimatlar bulunmaktadır. Böyle bir ihtiyaç doğması halinde potansiyel olarak etkilenecek yerleşimler bu kesintinin tarihi, saati ve süresi hakkında bilgilendirilmelidirler.

Bakiye Etkiler

Enerji, su ve yol alt yapısıyla ilişkili bakiye etkiler ihmal edilebilir düzeydedir.

16.5.2 Etkilerin ve Azaltım Önlemlerinin Özeti

Yukarıda açıklanan potansiyel etkilerin ve önerilen Azaltım Önlemlerinin bir özeti aşağıda Tablo 16-12'de verilmiştir.

Tablo 16-12. Etkiler ve Azaltım Önlemleri

Etki	Alıcı Ortam	Alıcı Ortam Hassasiyeti	Etki Kategorisi	Etki Büyüklüğü	Potansiyel Etkinin Önemi	Tasarım ve Azaltım Önlemleri	Yönetim Planları, Politikaları ve Prosedürler	Kalan Etkinin Önemi
Hizmet taleplerinde değişiklik	Tüm mahallelerde	Yüksek	Doğrudan Uzun Dönemli Yerel Yüksek düzeyde gerçekleşmesi beklenmeyen	İhmal edilebilir	İhmal edilebilir	Proje faaliyetlerinin eğitim ve sağlık altyapısı ve hizmetlerine toplumun erişimini etkileyip etkilemediğinin araştırılması için Planlanan paydaş katılım faaliyetleri	Paydaş Katılım Planı (OMAS-ESMS-SEP-PLN-001)	İhmal edilebilir
Enerji, su ve yol altyapısında değişiklik	Tüm mahallelerde	Orta	Doğrudan Uzun Dönemli Yerel Gerçekleşmesi beklenmeyen	İhmal edilebilir	İhmal edilebilir	Su Kaynakları Yönetim Planına göre su izlemesinin yürütülmesi Etkilenmesi olası topluluklara su izleme sonuçlarının bildirilmesi İnşaat Etki Yönetim Prosedürünün gerekliliklerinin takip edilmesi	Su Kaynaklı Yönetim Planı (OMAS-ESMS-WR-PLN-001) Paydaş Katılım Planı (OMAS-ESMS-SEP-PLN-001) İnşaat Etkileri Yönetim Planı (OMAS-HSEC-PRC-006)	İhmal edilebilir

16.6 İzleme Gereklilikleri

Aşağıdaki Tablo 16-13 bu yönden İzleme gerekliliklerini gösteriyor.

Tablo 16-13. Nüfus ve Toplum İzleme Gereklilikleri

Kaynak Belge	İzleme Yeri	Parametreler	Sıklık
Paydaş Katılım Planı (OMAS-ESMS-SEP-PLN-001)	<ul style="list-style-type: none">Muhtar ve topluluklarla toplantılar	<ul style="list-style-type: none">Şikayet KayıtlarıPaydaş Katılım Kayıtları	<ul style="list-style-type: none">Devam eden ve aylık gözden geçirmeler
Su Kaynakları Yönetim Planı (OMAS-ESMS-WR-PLN-001)	<ul style="list-style-type: none">Topluluklar	<ul style="list-style-type: none">Su izleme kayıtları (uygun olduğunda, katılımcı izlemesini içeren)	<ul style="list-style-type: none">Devam eden ve aylık gözden geçirmeler